

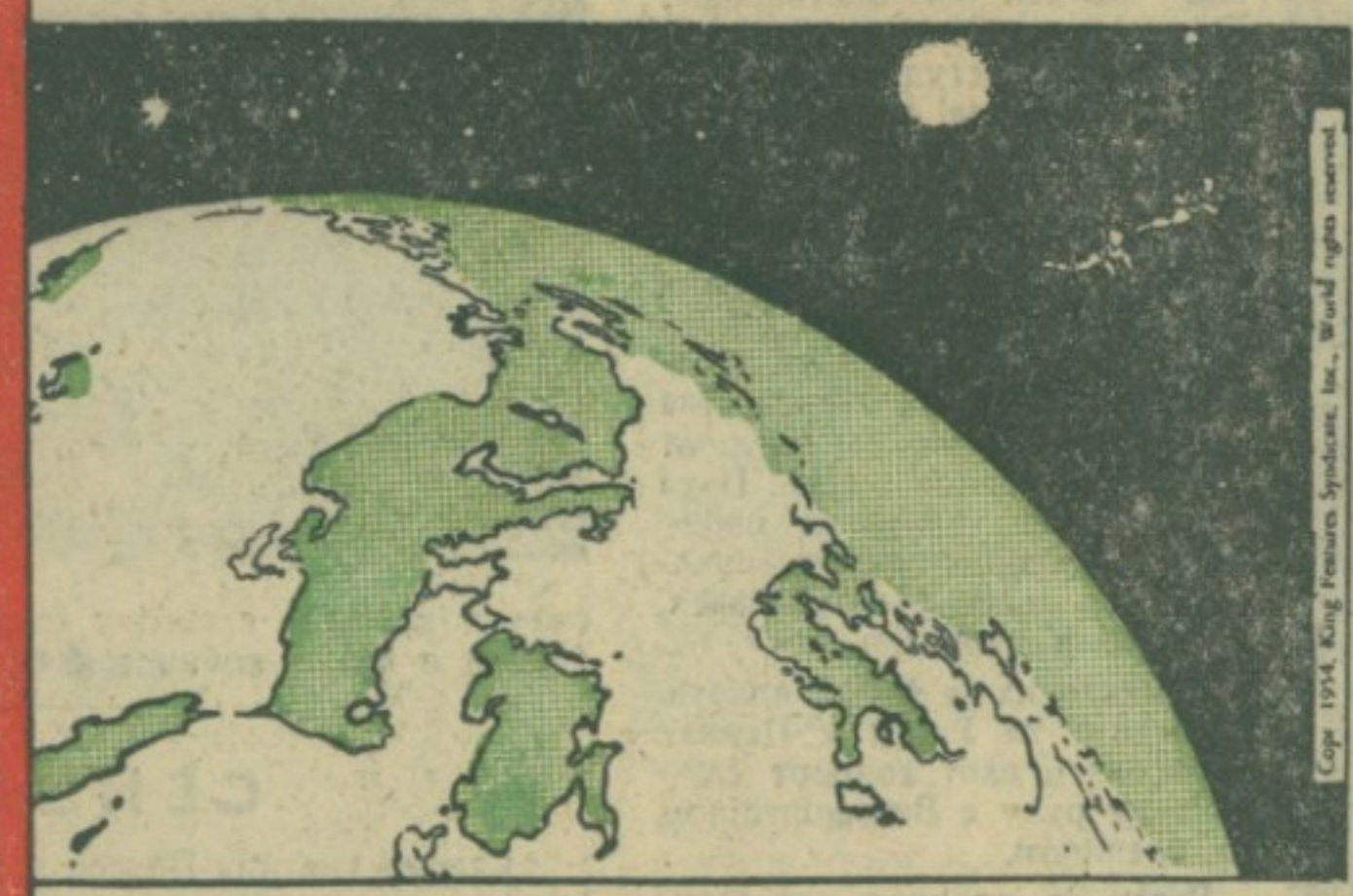
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXI — Број 392
Субота, 4 јул 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

- ЧАРШИЈЕ И ПИЈАЦЕ У СТАРОМ БЕОГРАДУ
- ЊЕГОВА РУКА — ДОТАДЛА ЈЕ НАША СРЦА
- ЖАН ГАВЕН

СТРИПОВИ:
Вели челик, Паја, Мика, Бим и Буа, Флаш Гордон, Прича о чупавку, Попај и Сима Зима.

Када га је тачно по-
годило, осетно је
запрепаћујуће,
страховит бол и
— онесвестио се.
Касније, кад је
Паул Витгенштајн отворио очи
видео је око себе руске уни-
форме и схватио да је заробљен.

Једне ноћи у болници

Догодило се то једног августовског поподнева 1914, на самом почетку Првог светског рата, у близини пољског града Замошћа, Витгенштајн, млад аустријски резервни официр, пренесен је у најближу пољску болницу. Десна рука му је била раздржана и руском војном хирургу није престало ништа друго но да му је ампутира.

Болнице у Минску и Орелу и најзад велики заробљенички логор у Омску у Сибиру. За време тог дугог, мучног путовања мислио је о својој кући у Бечу у којој се родио 5 но-

Неколико месеци пре избијања Првог светског рата, критичари су му, после првог концерта који је одржао у 26-ој години, прорекли сјајну будућност. А сад је са свим тим било свршено: са сном о будућности и слави. Али, да ли је то морао бити крај свему? Лежећи једне ноћи у болници, широм отворених очију, он се сам себи заветовао: ово не сме да буде крај, никад неће признати да је поражен.

Године 1915, Витгенштајн из Сибира, приликом размене заробљеника, био је послан у Шведску да би крајем децембра стигао у Беч.

Као уз стрму планину

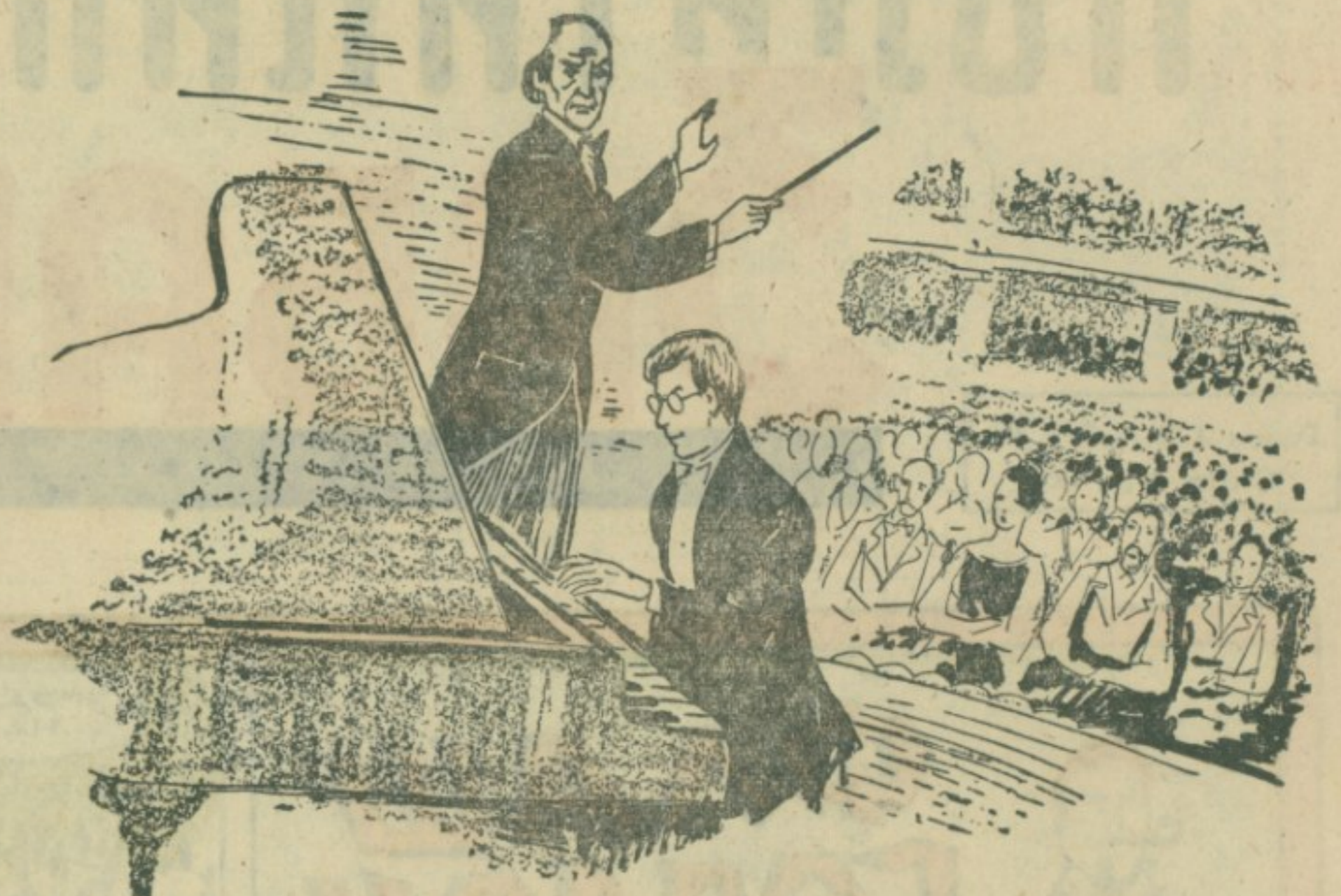
Одмах је прилегао на рад. Часове из музике није више узимао јер му нико заиста није могао помоћи. Морао је да ради сам. То је личило на успињање на високу, стрму планину. — сећао се он касније. — Ако не можете да се попнете с једне стране, покуша-

концертних композиција само за леву руку није било. Ниједан велики композитор никад није ни у сну помислио на могућност да један једно-ручки пијанист може да држи концерте. Брамс је транскрибовао Бахову композицију „Чакону“ за леву руку кад је Клара Шуман озледила своју десну. Макс Регер и Сен-Санс написали су такође неколико мањих композиција за леву руку — и то је било све.

Витгенштајн је провео месеце и месеце у библиотекама и музичким антикварницама тражећи дела која би се без великих тешкоћа могла транскрибовати са две, на једну — леву руку. Тако је успео да преудеси Менделсонове „Елегије“ и Шуманову „Меланхолију“.

Тежак и необичан задатак

Његова упорност и напори инспирисали су велике композиторе да напишу дела која иначе можда никад не би ство-

непрекидног умора и повремених губљења сећања. Приукао га је овај тежак и нео-

велики композитор написао ремекдело за једног великог пијанисту.

Године 1938 Витгенштајн, ожењен и отац троје деце, бежи испред хитлероваца у Сједињене Америчке Државе, где, поред тога што приређује концерте, предаје клавир у конзерваторијуму „Ралф Волф“ у Њу Рочелу. Међу његовим ученицима било је више пијаниста с једном руком.

Витгенштајн је сада седамдесетједногодишњи старац се-

де косе и тамних очију које младачки сијају са угластог лица. Његово мршаво, аскетско тело зрачи енергијом. И данас је за њега музика синовим живота. Живи повучено, не одвајајући се ни за један дан од клавира. После седамдесетог рођендана свирао је за плоче Бах-Брамсову „Чакону“ и Рахелов „Концерт само за леву руку“, који ће увек остати као трајан споменик истрајности и храбрости Паула Витгенштајна.

ЊЕГОВА РУКА — дошакла је наша срца

септембра 1887. Велика кућа била је увек пуна занимљивих гостију и музике. Његови деда и баба познавали су Феликса Менделсона и Јоханеса Брамса. Јозеф Јоаким, чувени виолиниста, био је брат његовог деде и још док је био дечак Витгенштајн га је често пратио на клавиру. Композитор Густав Малер био је чест гост у тој великој кући у далеком родном Бечу.

Као младић Витгенштајн је покушао да ради као банкарски чиновник (његов отац је сматрао да музика може да буде страст и разонода али не и занимање), само не задуго. Напустио је банку да би се потпуно посветио музици. Клавир је учио код Теодора Лешетињског, који је био учитељ и Падаревског, Шнабела и других великих пијаниста, а теорију клавира од слепог виртуоза на оргуљама Јозефа Лабора.

вате с друге“. Морао је у раду да се одмара чешће и дуже од других пијаниста, јер му се лева рука брзо замарала. „Мада је десна рука обично јача, — објашњава данас Витгенштајн — лакше је свирати само левом, него само десном руком. Палац леве руке, њен најјачи прст, замењивао ми је изгубљену десну руку. Мелодију сам свирао палцем, Сваки пијанист зна да је „скакање“ — брз покрет од дубоких ка високим тоновима и натраг — лакше извести левом, него десном руком.“

Свој први концерт једном руком Витгенштајн је приредио пред крај рата. Критичари су били изненађени. Патње су од њега начиниле зрелог уметника. Али, тада се појавила једна велика тешкоћа:

рили. Године 1923, Франц Шмит, аустријски композитор, посветио је Витгенштајну своје славно дело „Бетовенове варијације“. — а Рихард Штраус компоновао је за њега „Партергон за Симфонију Доместику“, Волфганг Корнголд и Бенјамин Бритн такође.

Морис Равел је некако у то време постигао огроман успех са својим „Болером“. Кад се славни француски композитор вратио са своје триумфалне турнеје по Америци, 1929, Витгенштајнов импресарио Герорг Кугел замолио га је да напише један концерт за једно-руком пијанисту. После првог сусрета с њим у Бечу, Радел је пристао да напише концерт. И он је знао шта је патња: годинама је патио од несанице,

бичан задатак. „Волим да од тешкоће правим игру“, — рекао је Витгенштајну на разстанку.

Његово лице зрачи енергијом

Радел је почео да компоује у тајности, радећи истовремено на још једном клавирском концерту (за две руке). У његовом сећању још су били живи звуци деча који је слушао у њујоршком црначком кварту Харлему и то осећање одразило се у његовом концерту за леву руку.

„Концерт не сме да буде неко недоношче, — рекао је једном пријатељу. — Слушалац ни у једном тренутку не сме да осети да би се с две руке могло више постићи. Клавирска партитура мора бити потпуна, лепа и јасна.“

Мада му је здравље попустило, Радел је упорно радио, спавајући понекад само четири часа. У лето 1930 завршио је рад и позвао Витгенштајна у своју вилу у близини Париза.

„Радел ме је увео у своју радну собу и отсвирао ми нови концерт, — сећа се Витгенштајн. — Соло партију свирао је, разумем се, са обе руке, такође је свирао и оркестарску партитуру. Он није био неки истакнути пијанист, а ја нисам баш био одушевљен композицијом. Мени је увек потребно извесно време да продрем у једно тешко дело. Радел је био разочаран, због чега ми је било жао, али ја нисам научен на претварање. Тек много касније, после вишемесечног студирања концерта, дело ме је очарало и ја сам схватио његову величину.“

Препуна дворана Плејел у Паризу просто је вибрирала од узбуђења. Био је 17 јануар 1933. ноћ која ће остати забележена у историји музике. Два човека у вечерњим оделима изашла су на позорницу: Паул Витгенштајн, висок и озбиљан с празним десним рукавом, иза њега Морис Радел, исцрпљен и нервозан.

Дочекао их је буран аплауз. Први пут ће Радел у Паризу дириговати свој концерт само за леву руку с Витгенштајном за клавиром.

Радел је подигао диригентску палицу. Основну мелодију свирао је контрафагот. Прихватили су је дрвени дувачки инструменти, лимени инструменти, виолине. Најзад је упао клавир.

„Кад је Витгенштајн почео да изводи своју каденту, кроз публику је прошла језа — писао је критичар Роже Кроти. — Свирао је са сигурношћу и осећањем. То је било чудо — његова лева рука постала је две; једна је свирила, а друга пратила. Његова рука дотакнула је наша срца.“

Концерт је завршен. Публика устаје и одушевљено кличе. Она је осетила да је један

ЖИВОТ КЉУЧА...

Мало острво Мекери, које лежи између Новог Зеланда и Антарктика, није настало а ипак на њему готово преко целе године кључа живот. У августу месецу стижу на њега хиљаде и хиљаде морских слонова. Њихова тешка тела покривају плаже, а ваздух је испуњен и њиховим крицима. Са зимским месецима долази на ово острво још један становник мора: крволочни морски леопард. Али Мекери је пре свега острво пингвина. Средњом септембра стижу краљевски пингвини који се легу и подику своје младе искључиво на овом острву. Ту остају током читавог антарктичког лета да би у априлу отишли неозано куд. Поред њих на острву живе и друге врсте пингвина.

„КУЋЕ НА МЕСЕЦУ“

Према једној вести коју је објавио најновији број техничке ревије „Форум архитектата“ у Француској, будуће куће на Месецу биће израђене од једне провидне пластичне материје налик на стакло. Та материја је веома лака за преносење јер је у течном стању а на Месецу ће, на лицу места, бити „надувана“ и очврстнута за грађење.

Најбољи

„Арапик“ је потомак најстарије пасмине коња. Арапљани кажу да њих род потиче још од пре 4000 година и одају им највише признање. Арапски коњи су омалена раста, кратких

сапи и крушних ватрених очију. Паметни су, срчани, благе нарави и веома добри пркачи. Сада се налазе широм света.

СЕНЗАЦИЈЕ

Славни уметник Пикасо изазвао је читаву сензацију када је изложио и већ истога дана продао за милион и седам стотина хиљада франака — једну скулптуру од парафина.

Довитљив

Један довитљиви, али и мало ексцентрични посластичар из Кана направио је уносан посао: „Лансирао“ је портрет филмске глумице Брижит Бардо израђен од чоколаде и лешника. Свакога дана муштерије разграбе чоколадну Брижит а сутрадан их већ очекује нови портрет...

Снашао се

Један дистрибутер бензина и уља за аутомобиле чија се барака са подземним складиштем и пумпа налазе усред пребриске пустиње у Аризони, једној од савезних држава САД, поставио је на једној великој табли овакву објаву: „Пажња аутомобилистима! Узмите код мене гориво за ваша кола пошто су остали снабдевачи на које ћете даље кроз пустињу наићи, обична — фатаморганал!“

НА ЧЕЛУ бесмртника науке

Енглески физичар Исаак Њутн налази се на челу листе „Двадесет петорица највећих научника света“ која је састављена на основу анкете спроведене међу преко 1000 научника из 46 земаља. Анкету је извео универзитет у Бриџпорту у Америци. За Њутном, на друго и треће место долазе, Луј Пастер и Марија Склодовска Кири. На листи се затим налазе: бактериолог Роберт Кох, физичар Вилхелм Конрад Рендген, астрономи Кеплер и Коперник.

Као највећи научници свих времена наведени су даље: Хипократ, Аристотел, Еуклид, Архимед, Леонардо да Винчи, Галилеј, Харвеј, Декарт, Роберт Бојл, Џозеф Пристли, Антоан Лавоазје и Радерфорд.

Имена „25 бесмртника науке“ — у обзир су могли бити узети само они који су умрли пре најмање десет година — биће уклесана на почасну плочу једног новог института универзитета у Бриџпорту. Следећих 25 година по једно ново име биће сваке године додато овој листи.

ДУДИНКА, КУПИНА

Лековито дејство дудинке састоји се у томе што она садржи велику количину лимунске киселине и уља. Сок од куваног дудинки побољшава здравље малокрвнима, а такође се користи и против гушобоље и лењих црева.

Још су стари народи били упознати са благотворним дејством дудинки. Сок од дудовог плода утиче на јачање десни. Док је плод хранљив и побољшава рад црева, напитак од дудовог лишћа утиче на скупљање крвних судова и препоручује се онима који пате од хронично запаљених хемороида, и у случају дисентерије.

По облику и по лековитости, дудинки је слична купина. По-

довог лишћа утиче на скупљање крвних судова и препоручује се онима који пате од хронично запаљених хемороида, и у случају дисентерије.

По облику и по лековитости, дудинки је слична купина. По-

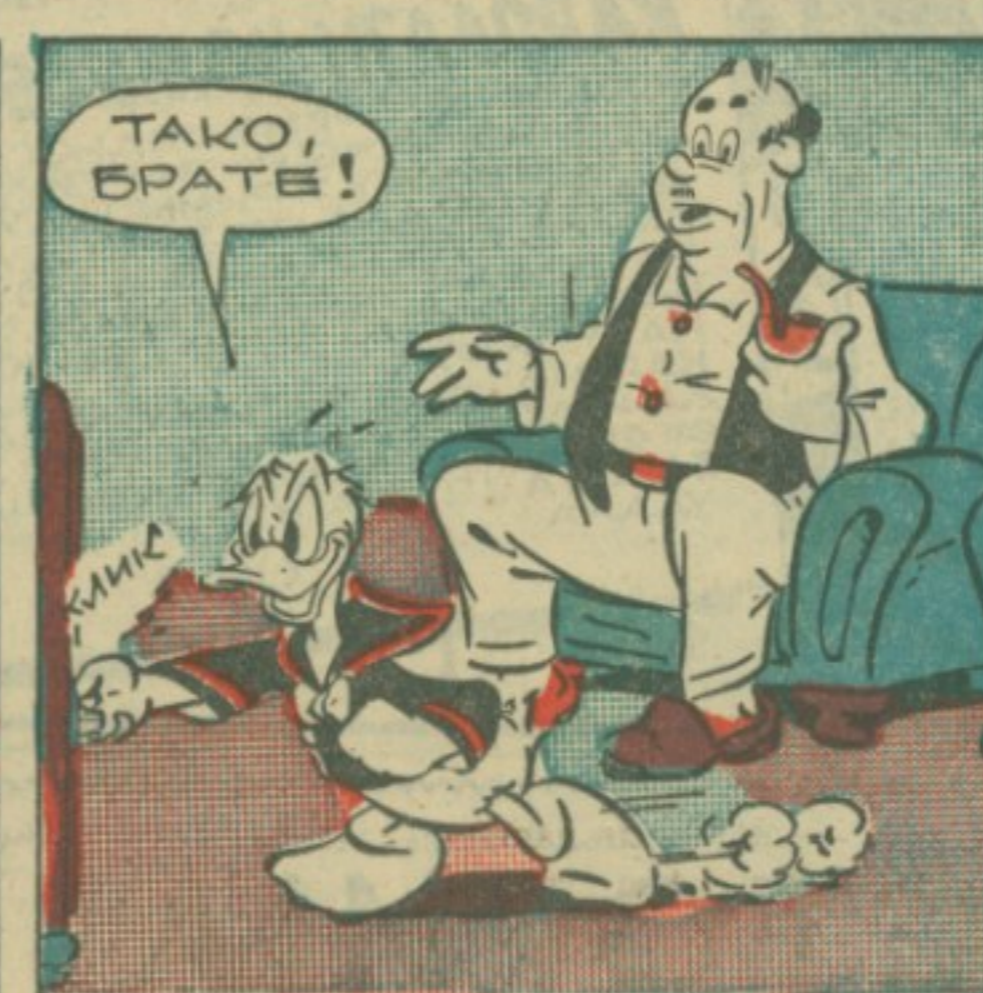
зната је хранљивост купиновог вина које се даје малокрвној деци и одраслима после теже операције или дужег боловања.

Чај од купиновог лишћа има иста својства као и чај од дудинке.

И МАЛИНА

Плод малине делује на човечи организам као овежњавајуће и умирујуће средство, а сок позитивно утиче на јачање срчаног мишића и избацивање непотребних остатака искоришћене хране. Супротно томе, лишће малине утиче на скупљање крвних судова и црева.

Пошто у нашој земљи има доста малина, свака породица би требало да оставља малинов сок за зимске дане, а нарочито оне у којој има деце. Пеммеа или слатко од малина такође су корисни. У нашим баштама, којих има и у већим градовима а у унутрашњости поготову, требало би да се гаји бар по неколико жбунова. Поред плода и лишћа, користе се и цвет — вода у којој је он искуван пије се ради изазивања знобења код реуматизма, кистују и још неких обољења.

осетиоци биоскопа ретко кад мисле о томе какве је све тежкоће сниматељ пребрзано док је до тих кадрова дошао.

Хенри Бранд, швајцарски сниматељ филма „Господари шуме“ прича:

— Снимати стварну прашуму и њене становнике није лак посао, пре би се могло рећи да је луд подухват. Али без обзира на све морало се поћи у екваторијалну прашуму Конга. Морали смо се привући са камером која је гломазна и тежка око 200 килограма, до места погодних за снимање а да нас животиње не опазе. Док је мој пријатељ Хајнс Силман, са пуно упорности, лукавости и храбрости снимио стотине животиња дивље прашуме, ја сам са другом екипом морао да пронађем људе који живе у њој.

Снимање филма у прашуми

Превозна средства су нам задала права незгоде. Камјони су се често кварили а да бисмо пронашли наше „глумце“ требало је да превалимо по неколико хиљада километара.

У том бескрајном и неразмр сивом сплету прашуме која постоји већ милионима година снимали смо птице, али смо морали прво да се спријатељимо с њима. Требало је поступати као да смо потпуно ишти, а они су примитивни и живе као наши давни преци пре неке хиљада година. Не осећају

потребу за унапређењем, ни за богатством. Лова само колико им је потребно за исхрану, а благодарећи томе што поштују законе прашуме могу да опстану у тој опасној оредници. Одевају се у љуске и лишће и тако постају готово не приметни у природи где живе.

Пре великог лова они обично усред шуме направе логор од десетине малих колиба пре кривених лишћем. Не може се ни замислити привлачностје околности у дубокој сенци шуме.

Сутрадан увору дуга повор-

лов почиње на одређени знак када хушкати натерују дивљач ка мрежи. То је почетак једне страховите буке у шуми.

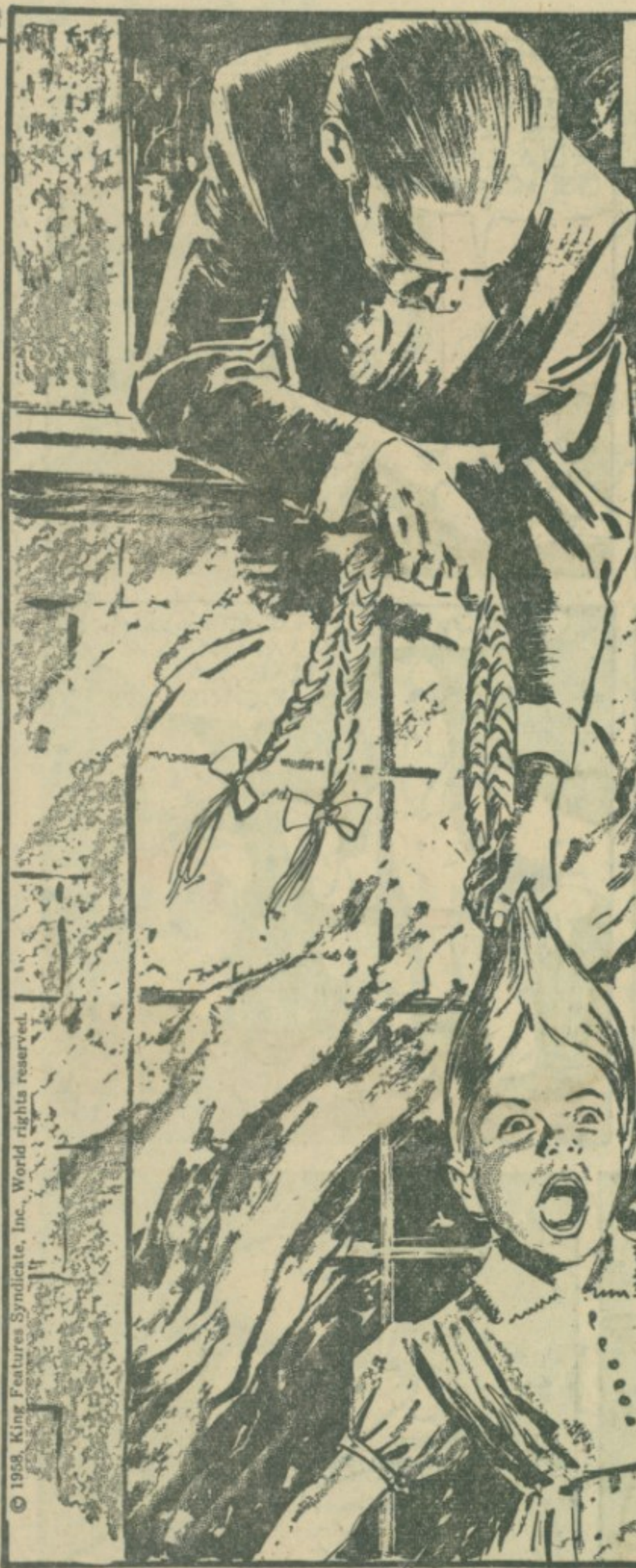
Само свт касније враћају се људи пуним мрежа хране довољне за цео логор. Не лове никада више него што могу да поједу за један дан јер, како птице — животиње су чове-

ка одлази у лов, натоварена стрелом и мрежама.

Птице разазну мрежу и кова браћа.

Ripley's ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

АЖУЛА НИКАД НЕ СПАВА И НЕ ПОЧИВА
ОНА НЕМА ВАЗДУШНОГ МЕХУРА И МОРА СТАЛНО ДА СЕ КРЕКЕ ДА БИ СЕ ОДРЖАЛА У ВОДИ А ДА НЕ ПОТОНЕ

ОДАНИ СИН

РИЧАРД ВЕРДОН ХОЛДЕЈН (1856-1928) ЕНГЛЕСКИ ДРЖАВНИК И ФИЛОЗОФ 48 ГОДИНА ПИСАО ЈЕ СВОЈОЈ МАЈЦИ СВАКОГ ДАНА ПО ЈЕДНО ПИСМО

ЦЕЈН СВОРИНГЕН

ИЗ ЕЛБЕРМЕРЛА И ЊЕН ОТАЦ ЖИВЕЛИ СУ ЗА ВРЕМЕ УПРАВЉАЊА СВИХ ПРЕТСЕДИКА СЈЕДИНЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА.
ОТАЦ - ЈОШУА ХАДЗОН - РОДИО СЕ 1796 КАД ЈЕ ВАШИНГТОН БИО ПРЕТСЕДИНИК. ЖИВЕО ЈЕ 99 ГОДИНА И ИМАО 23 ДЕЦЕ. ЦЕЈН СЕ РОДИЛА 1874, КАД ЈЕ ЊЕН ОТАЦ ИМАО 73 ГОДИНЕ.

ДЕВОЈЧИЦА КОЈУ ЈЕ СПАСЛА СОПСТВЕНА КОСА

КАРОЛАЈН ХОМЕСЕЛ
КОЈА СЕ ЗА ВРЕМЕ ЈЕДНОГ ВЕЛИКОГ ПОЖАРА ЗАТЕКЛА У ПОЗОРИШТУ У РИЧМОНДУ (САД) ИМАЛА ЈЕ ТАКО ДУГАКЕ ПЛЕТЕНИЦЕ ДА ЈУ ЈЕ ЈЕДАН ЧОВЕК ПОМОГУ НА ОПУСТИО КРОЗ ПРОЗОР КАРОЛАЈН ЈЕ ЗАТИМ ОТРИЛА И ДОЗВАЛА ЛУДЕ КОЈИ СУ СПАСЛИ ЊЕНОГ СПАСИОЦА ЗА КОГА СЕ ОНА КАСНИЈЕ УДАЛА (1811)

АУСТРАЛИСКА И ЈУЖНОАМЕРИЧКА ЗЕБА
ЛЕЖЕ НА ЈАЈИМА НАЈКРАЈЕ ОД СВИХ ПТИЦА - 11 ДАНА

ВИСЕЈБАБА

ЈЕ ЈЕДИНИ ЦВЕТ КОЈИ МОЖЕ ДА ИЗРАСТЕ И КРОЗ ЧВРСТУ ЛЕДЕНУ КОПУ

ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ТЕШКОГ РАДА

Историја античког морепловства на обалама Средоземног Мора пуна је прича о рониоцима који су силазили дубоко испод морске површине да беру сунђере и лове бисере као и да се боре против непријатељских бродова.

Тешко је данас поверовати у чудесне ронилачке рекорде Грка Сицилијаса који је био тако славан да је његов споменик заузимао централно место у Делфском храму. Херодот сведочи да је овај једне ноћи ронио под водом читавих 1.500 метара и пресекао ужад којом је непријатељска персиска флота била утврђена. Остаје историјска чињеница да је Ксерксова флота понета морским струјањима и таласима бачена о обалу, да су многи бродови били разбијени и да су Грци однели велику победу.

Стари су знали и за цев којом се данас људи-жабе слушају приликом дисања под водом. Аристотел пореди ове цеви са сурлама слонова које се као каква каплућа тесно припијају уз главу рониоца и спречавају да ваздух продре у херметички затворену комору. Можда је и Сицилијас већ употребио такву цев.

Једну другу необичну причу о роњењу у античко време оставио нам је Плутарх. Због лепих Клеопатриних очију Антонио се задржао у А-

лександрији. У доколици он се забављао пецањем рибе и увек их је на запрепашћење Клеопатрино и целога двора доносио огромне и најбољих врста. Лукава Клеопатра је по сумњала у подвалу и преко својих ухода утврдила да Антонијеви војници гуњајући по неколико метара под водом, да би учинили задовољство свом војсковођи, закаче на удицу најлепше и најкрупније рибе које су пре тога ухватили мрежама. Једног дана је Клеопатра позвала највише грађане Александрије на риблив ручак који ће бити припремљен од риба што их Антонио улови. Она је истовремено потплатила Антонијевој војници да тог дана закаче на његове удице само сушену рибу. Антонио је остао посрамљен јер за званице није било риблиг ручка, али се Клеопатра побринула да буду почашћени другим факонијама.

Када је Ренесанса поново открила Средоземље ослобођени људи су похрлили у морске дубине. Циви за дисање су донеле многа разочарања јер се нису могле користити

ову појаву сувишним загревањем ваздуха, испаравањима и сличним.

Први људи-жабе појавили су се у XVIII веку када су се почеле употребљавати цеви којима је са површине слат ваздух за рониоце. Глава рониоца је тала била затворена у нарочитом звону. Тек 1819 године један саксонски емигрант у Лондону направио је прво одело за роњење. Новица се састојала у томе што је звон претворено у знатно лакшу и практичнију касицу а ваздух се пумпањем слао са површине. Људи су тако ронили читавих 30 година али само у вертикалном положају тела јер би иначе ваздух ишчирио из касице. Са таквом опремом је француски природњак Милн Едвардс 1844 године успео да истражи многе подморске животиње у водама Сицилије. Касицу херметички везану за одело изумео је Француз Мартин Кабирок и приказао је 1855 године на Париској изложби. Први резервоар са ваздухом причвршћен за леђа који омогућује дисање од неколико минута изумео је Денајроз 1865 годи-

не. Али он је прескупко плаћен животима Француза Мориса Фарга који је 1947 године на дубини од 120 метара опијен дубинском наркозом престао да даје знаке живота и више се никада није ишчирио из морских дубина. За његовим примером пошао је Американац Хоу Рот из Флориде који је 1953 године у присуству многих фотографа и репортера које је сазвао да присуствују обарању светског рекорда сишао до дубине од 120 метара. Ту се задржао извесно време. Чинило му се да се добро осећа. Затим је наставио да се спушта. Одјек ултразвукова је слабио, он се онесвестио и потонуо. Француски лекар Шеневе поставио је 1954 године на Корзици нов светски рекорд спустивши се до 130 метара који није признат јер је остварен под доста сумњивим околностима. Званични рекорд међу рониоцима са лакоом опремом држи Француз Фредерик Дима са 93 метра.

Светски рекорд са тешком опремом и мешавином водоника и кисеоника држи Швед Јан Петерстрем који се 1948 године спустио до дубине од 160 метара али се кабл приликом пењања прекинуо и он је као и многи други платио животом своју смелост. Неколико година касније Енглес Вилијам Болард у тешкој опреми и са мешавином хелијума и кисеоника сишао је до дубине од 164 метра.

КАО БОМБА

Два млада коса убијена су на необичан начин у свом гнезду. Високо изнад гнезда смештеног између две рачвасте гране крушке, откинуо се велики зрео плод. Као бомба крушка је полетела и пала у гнездо где су три мала коса, од свега 14 дана, чекала да им родитељи донесу храну. Писка гладних птица одједном се утишала. Виделе су се само две мале главе још отворених кљунова, испод тешког терета. После неколико минута долетеше родитељи и залепршаше узбуђено око гнезда. Чувши писак трећег младунца који је био избачен из гнезда и висио у жбуњу испод крушке, родитељи полетеше да бар њега спасу. Брзо саградиле гнездо на другом дрвету и ту откранише своје младунче, избегавајући и да прођу поред крушке, која као да их је потсећала на несрећу.

на дубинама већим од једног метра где је притисак тако велики да плућа више не могу нормално да удишу ваздух са површине. Велики успех су људи постигли са гвозденим звонима која су им служила за истраживања. У њима су рониоци XVII века могли да о-

РАДИЈЕ У СМРТ

Док је женка фазана седела на јајима у шуми је букнуо пожар. Иако се он све више приближавао њој она није напустила гнездо. Испод ње су пролазиле у паничном трку шумске животиње: срне су се пробјале кроз шибље, скакали су зечеви, лептири опрљених крила падали на земљу, а лисица је јурила са запаљеним репом. Два-три пута је женка, ухаћена општом паником, провиривала из гнезда, али се сваки пут враћала на своје место. Материнско осећање је јаче од свега. Све је око ње горело, а она је млатарањем крила покушала да отклони непознатог, али јачег непријатеља.

Жан Габен

ЖАН ГАБЕН КАО АРХИМЕД У ФИЛМУ „КЛОШАРИ“ КОЈИ ЈЕ СНИМЉЕН 1959. ПОСТИГАО ЈЕ ВЕЛИКИ УСПЕХ СВОЈОМ ТОПЛОМ ГЛУМОМ

ректор овог познатог париског варијетеа.

Кад је видео да је изигран, младић је био врло љут, али је дисциплиновано остао у Фрежоловој канцеларији и пристао да постане статиста, уз чврсту одлуку да првом приликом побегне. Отац је међутим рачунао да ако син пропадне као глумца, гаража му не гине.

ОТАЦ ЈЕ ИМАО ПРАВО

Као син Фердинанда Габена, Алексис је био окружен људима који су му чак наклонени. Свиђала им се његова скромност, давали су му савете, а његова младост, пријатан изглед и леп глас полако су му крчили пут. Неколико месеци певао је у једној оперети, затим на приредбама, а у својој 23 години пошао на пут са једном оперетском трупом за Рио де Жанеиро. Тек што се вратио у Европу, директор неке друге групе расписао је конкурс за певаче који треба да иду на турнеју по Јужној Америци. Пријавио се и он. У дворани, за време аудиције, надала се и чувена играчица Мистенгет, и одмах га ангажовала као свог партнера док трупа не крене.

Тако је млади Алексис Монкорже загазио дубоко у уметничке воде, и под именом Жан Габен он све више осваја публику.

ЧУДНОВАТА ГАРАЖА

У четрнаестој години, пошто у школи више није могао да се провлачи, Алексис се запослио као зидар, затим као неквалификовани радник у једној топионици, па као магационер у продавници аутомобила. Ауто-механичарски занат га је веома привукао и баш кад се одлучио да му се посвети, појавио се његов упорни отац. Али видевши да се Алексис загревао за аутомобиле, он је смислио план — предложио му да га одведе шефу једне велике гараже. Осамнаестогодишњи младић је то једва дочекао и — нашао се иза кулиса „Фоли Бержера“, а шеф гараже је био Фрежод, чувени ди-

ректора. На једном конвоју преко Атлантика Габен командује бродском батеријом. После искрцавања у Француској он постаје командант у моторизованим одредима и активно учествује у рату ослобађајући стотку по стопу своје земље. Капитулација сила осовине затиче га на немачкој територији.

После рата, Жан Габен се поново нашао на раскрсници. Млади су пристигли, он је био већ „стар“ и „бивши, предатни глумца“. Наступа криза. Свега један филм снима у 1946 години, па опет један 1948, по један 1949 и 1950. Али, после тога налази права плима. Пошто су га млади редитељи по други пут „открили“, он поново налази себе. Његове улоге постају све разноврсније — игра гангстера, судију, банкарка, лекара, адвоката, тренера за бокс, робијаша, полицијца, просјака. И увек је веран самоме себи, једноставан и природан, због чега је претежно и освојио публику.

У СТРОЈУ

Незадовољан својим радом у Америци, узамирен догађајима на фронту, он 1943 прилази француским снамама от-

пора. На једном конвоју преко Атлантика Габен командује бродском батеријом. После искрцавања у Француској он постаје командант у моторизованим одредима и активно учествује у рату ослобађајући стотку по стопу своје земље. Капитулација сила осовине затиче га на немачкој територији.

После рата, Жан Габен се поново нашао на раскрсници. Млади су пристигли, он је био већ „стар“ и „бивши, предатни глумца“. Наступа криза. Свега један филм снима у 1946 години, па опет један 1948, по један 1949 и 1950. Али, после тога налази права плима. Пошто су га млади редитељи по други пут „открили“, он поново налази себе. Његове улоге постају све разноврсније — игра гангстера, судију, банкарка, лекара, адвоката, тренера за бокс, робијаша, полицијца, просјака. И увек је веран самоме себи, једноставан и природан, због чега је претежно и освојио публику.

Жан Габен одавно игра седе људе и старце, али није стар колико би могло да се помисли. Рођен је 1904 године и вероватно ће проћи још доста времена до његовог последњег филма.

НА ФИЛМУ, КАО И У ЖИВОТУ, ЖАН ГАБЕН СЕ НАЈБОЉЕ ОСЕЂА КАД ЈЕ У ДРУШТВУ ПРИЈАТЕЉА. ОВДЕ ГА ВИДИМО У ЈЕДНОЈ Сцени ИЗ ФИЛМА „ПАРИСКИ Ваздух“

Змије ИМАЈУ СЛАБ ВИД

Међу животињама слабија, готово увек, извлачи дебљи крај. Тако је било и са једном шарком према којој је природа била неумољива.

Палацајући језиком велика шарка је искочила из густе траве и ухватила једну жабу. Отров из њених зуба усмртно је жртву. У том часу појавила се глава друге, младе шарке. Њен расцепљен језик је палацао напред према жаби. Змије имају слаб вид и млада шарка није приметила да је жртва која се беспомоћно трзала већ ухваћена. Она зину и зграби жабу за задњу ногу. Несрећа је била неизбежна. После неколико секунди две шарке су се судариле на истом плену. Као што млада шарка није приметила ништа сумњиво, тако није ни велика. Једино је ова посладња, гутајући своју рођаку, морала да употреби више снаге и времена.

»НЕОБИЧНА ЖИВОТИЊА«

— Нека чудновата животиња ушуњала се на моју веранду, — преплашеним гласом је јавила једна њујоршка домаћица полицији. Најближи полицијцац је брзо стигао, поклопио животињину ведром, а одозго ставио камење. Тада је у помоћ позвао појачање. После су сви заједно опрезно подигли ведро и забезекуто се погледали. „Необична животиња“ била је крзнена капа која је са горњег спрата пала на терасу.

Можаа је шачно...

Један члан Комисије за атомску енергију у Америци објавио је пре неколико дана да су постигнути сјајни резултати после многих опита са атомским зрачењем књига и хартије уопште. Помоћу ове радијације — рекао је овај научник — постићи ће се да књиге као и хартија остану у првобитном стању, потпуно нештећене, двадесет хиљада година. Можда је тачно.

ПОСЛЕДЊИ

На Гибралтару, малом стеновитом острву крај истоименог мора, борави као у рају 37 мајмуна. Животиње живе у сенци легенде која гласи: „Ако мајмуни напусте острво, Британија ће изгубити Гибралтар“ — важну стратегску осма-

трачицу коју држи већ 255 година. Свака принова или смрт мајмуна обавезно се бележи у Лондону. Мајмуни као да су свесни своје важности, па раде шта хоће: седе на главама војника и грађана или завлаче своје шапе у цепове људи ако поверују да ће ту наћи ореха или лешника.

Биш и Биш
by JOE MUSIAL

УО, ОВЕКА БАШ ЗАБОЛЕ ВИЛИЦЕ ОД ОВЕ ГУМЕ ЗА ЖВАКАК... НЕ... БАЦИЉУ ЈЕ!

МОЖДА БИ СЕ МОГЛА НЕКАКО ИСКРИСТИТИ!

КАКО БИ БИЛО ДА ЈЕ СТАВИМО НА КАПЕТАНОВУ СТО-САВВИМ ЛИ-ЦУ! САСВИМ ГЕНИ-БАЛНО!

ЕНО ГА, СЕДА НА ЖВАКУ!

СЈАЖНО! САМО МАЛО ПСИХОЛОГИЈЕ!

У УПУТСТВУ ПИШЕ ДА СЕ ОВАЈ НОВИ ЛЕПАК ЗАЛЕПИ ЗАУВЕК И ДА СЕ НИЦИМ НЕ МОЖЕ ОДЛЕПИТИ!

НАЈЗАД СУ НАУЧИЛИ ПРО-НАШЛИ НЕШТО КОРИСНО!

ЗНАО САМ!

УПОМОЋ! МАМА! НЕКА МИ НЕКО ПОМОГНЕ! ЗАУВЕК САМ СЕ ЗАЛЕПИО!

ЧЕМУ ТА ДРЕКА? ЗАР ЗБОГ ТОГА ШТО СИ СЕО НА КОМАД ЖВАКАКЕ ГУМЕ? ЕВО, СЛОБОДАН СИ!

ХА! ТО СУ ОНЕ ХИ-ЖЕНЕ!

САД ВИШЕ НИКАКВЕ ГА-ЛАМЕ! ТРЕБА ДА КУВАМ РУ-ЧАК!

ТО ЈЕ БИО МАЛИ ПСИХОЛОШКИ ОПИТ, ИНСПЕКТОРЕ!

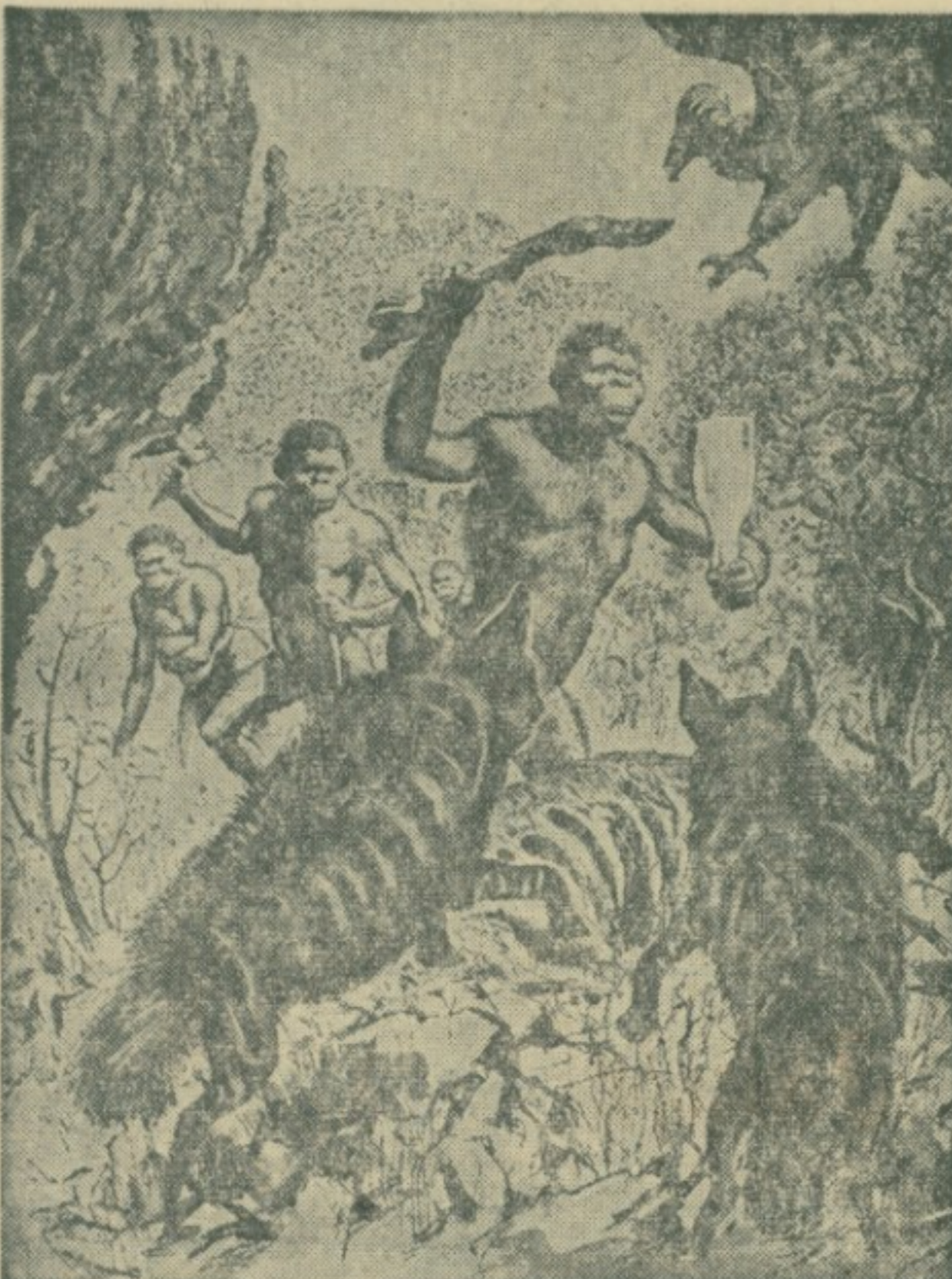
ЗАСЛУЖИЛИ СТЕ СЛАДОМЕД МОМЦИ! ХА!

ПРОЧИТАЈТЕ ВИ ЈОШ ЈЕДАН ПУТ ТУ ВАШУ КЊИГУ О ПСИХОЛОГИЈИ!

УПОМОЋ!

МАМА!

ШТА ЈЕ, ОПЕТ ГУМА ЗА ЖВАКАКЕ??

ОВА ОЖИВЉЕНА СЦЕНА ЗАСНОВАНА ЈЕ НА ОТКРИЋИМА У ДОЛИНИ МАКАПАНГАТ, У ПРЕДЕЛУ ГДЕ ЈЕ ОВАКАВ ПОГАЂАЈ НЕКАДА МОГАО И ДА СЕ ДЕСИ ПОРОДИЦА МАЈМУНОЛИКОГ ЧОВЕКА (AUSTRALOPITHEKUS PROMETEUS) — НАШЛА ЈЕ АНТИЛОПУ ТЕК УБИЈЕНУ ОД ЛАВА, И ВОРИ СЕ ОКО ПЛЕНА СА ПАРОМ ЖИВЕНА И КРАГУЈЕМ. ОТАЦ ЈЕ „НАОРУЖАН“ АНТИЛОПИНОМ НОГОМ И ЛОПАТИНОМ, ДОК ЈЕ СТАРИЈИ СИН ЗА ОДВРАЊУ ПЧЕЛАО АНТИЛОПИНЕ РОГОВЕ

РЕД ЛОВАЊА И ВИСТА НАПРАВЉЕНИХ НА ОСНОВУ НАЂЕНИХ ЛОВАЊА: (С ЛЕВА НА ДЕСНО) КРОМАЊОНСКИ ЧОВЕК, НЕАНДЕРТАЛЦ, АУСТРАЛОПИТЕКУС ПРОМЕТЕУС (ЖЕНА), АУСТРАЛОПИТЕКУС ПАРААНТРОПУС (МУШКАРАЦ) И МЛАДИ ГОРИЛА

ДОМАЋИ ЖИВОТ ПРЕ МИЛИОН ГОДИНА: ЦРТЕЖ ТАКОЂЕ ЗАМИШЉЕН ПРЕМА ИСКОПАВАЊАМА, ПРИКАЗУЈЕ ПОРОДИЦУ АУСТРАЛОПИТЕКУСА ПРОМЕТЕУСА, КОЈА ЈЕ ЗНАЛА ЗА ВАТРУ. ЧОВЕК РАСПЕЉУЈЕ ПУЊЉУ КОСТ ЖЕЛЕЊИ ДА НАПРАВИ НОЖ; ЖЕНА ПОМОЋУ ОШТРОГ СВИЧА КОСТИ ДЕРЕ КОЖУ СА НЕКЕ УЛОВЉЕНЕ ЖИВОТИЊИЦЕ; СТАРИЈИ ДЕЧАК КОРИСТИ РОГОВЕ АНТИЛОПЕ КАО АЛАТКУ ЗА КОПАЊЕ; А МАЛИ ДЕЧАК (НАПРЕД) УПОТРЕЂУЈЕ КОШТАНИ ШИЉАК ДА ИЗВАДИ СРЖ ИЗ КОСТИ УЛОВЉЕНЕ ШИЉАЧИ. ДЕСНО СЕ НАЛАЗИ ШИРОКА КОСТ — ПЛЕЊКА

ОРУЂА пре милион година

АУТОПУТ ЗА ЛОСОСЕ изградилa је у многим рекама Канаде Управа за рибарство. Да би заштитили младунце ове рибе који спуштају се из горњег тока ка мору, често губе живот у непролазним рукавима или западају под турбине водажа, стручњаци осветљавају ноћу реке на оним местима где риба може да залута. У исту сврху они стварају у води обојене димне завесе и зидове од ваздушних мекурора, и постављају беле табле и електризоване оgrade. Канађани се надају да ће на тај начин сваки мали лосос постати велики и да ће кроз неколико година риболов давати знатно веће приходе.

ТЕЛЕФОНИ са малим екранима на којима се виде оба саговорника изазвали су праву атракцију на индустријском сајму у Западном Берлину. Док су се пословни људи изаснијали за ову техничку новину многи посетиоци су против употребе оваквих телефона у приватним кућама, јер, како они кажу, анонимност саговорника треба и даље да буде загарантована.

ГАЛЕБОВИ СЕ ПЛАШЕ МОДЕРНЕ МУЗИКЕ. Откако се употребљавају млазни авиони галебови око лондонских аеродрома долазе на узлетниште, јер им јако прија струјање тоглог ваздуха из реактивних мотора док се апарати спремају да полете. Пошто су птице врло опасне, јер могу да изазову несрећу, енглеско ваздухопловство, тражећи начина да их се отараси, снимило је узвике уплашених галебова. Ти снимци су репродуковани са магнетофонске траке, али узалуд, јер се на њих птице нису освртале. Недавно се десила пометња и уместо паничног крештања галеба, службеник је пустио музику једног модерног енглеског композитора, од које су се све птице разбежале са аеродрома. Вест оставља утисак пакосне шале, међутим у енглеском ваздухопловству се врло озбиљно говори о овој чињеници.

АТОМИЗИРАНИ МАЈМУНИ су много интелигентнији, тврди доктор Мајдавел, професор универзитета у Тексасу. Он је излагао мајмуне атомском зрачењу после чега су били у стању да науче вежбе теже него пре тога. Ако би ово било тачно, каже неки коментатори, значило би да ће убудуће на нашој земљи живети само генијална бића.

осле ископавања у Макапангату у Трансвалу научницима је требало десет година да среди фосиле и остатке оруђа које је употребљавао мајмунолики човек у време свог битисања на земљи — пре око милион година. Сви ови материјални трагови — делови људских скелета, као и кости, зуби, рогови и шапе разних животиња, бацају живу светлост на живот прачовека.

Борба за опстанак била је тешка. Окружен стихијом, прачовек је био у сталној и неједнакој борби са дивљим зверима. Али развој његове свести омогућио му је да у тој борби опстане и сачува своју врсту. Нађени остаци у пећинама Макапангата говоре о богатој и разноврсној ризици оруђа

Шездесет година или двадесет векова

одине 1902, неки ловац сунђера извукао је с дна Јеђејског Мора у близини острва Антикитира метални предмет чудног облика који је био потпуно покривен рђом и муљем. Предмет је био предат Националном музеју у Атини.

Више од пола века чуван је овај експонат у музеју, не привлачећи нарочито интересовање. Али, 1958 године за њега се заинтересовао енглески професор Дерек Прајс. После дугог проучавања, овај научник је изјавио да је то модел сунчаног система израђен у далекој прошлости, много пре но што је Коперник изнео своју теорију. О томе сведоче написани на старогрчком језику који, по његовом мишљењу, потичу из првог века пре наше ере.

О овом открићу Прајс је поднео извештај Америчком удружењу за унапређење науке и добио многа признања и похвале. Међутим, на његовом путу ка научном успеху неочекивано се појавила препрека. Професор универзитета америчке савезне државе Вирџиније Франц Мор, Аустријанац по

значај да је хомо сапиенс, иако је већ имао оруђе направљено од камена, користио и оруђе од костију, зуба и рогова као и његов предак, и да је у техничкој обради тих оруђа врло мало напредовао.

Професор Рејмонд Дарт, који је извршио ова ископавања, каже да је њега највише узбуђило када је у кући једног урођеника пронашао кашнику направљену од кости овде се фином резбаријом коју је израдио његов дед још 1894 године у Херефордширу. Када му је професор Дарт показао једну сличну кашнику од кости, коју је употребљавао мајмунолики човек, урођеник је мирно рекао да то употребљавају старци без зуба за цеђење воћа. Наравно да он није имао појма да то оруђе потиче од пре милион година.

пореклу, категорички је изјавио да предмет који се налази у атинском музеју, и око кога је у научним круговима била подигнута толика прашина, представља, уствари школско учило из астрономије какво се крајем прошлог века употребљавало у аустријским основним школама.

— Добро се сећам дана, — каже Мор — кад је наш учитељ донео из школског кабинета један у длаку исти модел. Према његовом мишљењу, модел сунчаног система вероватно је нађен у близини неког потонулог брода који је преносио аустријску робу.

НЕОЧЕКИВАНО ЈЕ СПАСЕН живот једном шведском електричару кога је ухватила струја. Он је случајно дотакао жицу чији је напон износио 50.000 волти и за цигло једну секунду младич је изгубио 40% своје тежине. Најиме, под дејством струје, испарила је скоро сва течност из његовог организма. Брзом лекарском интервенцијом, у његово тело је унето три литра крви и 12 литара глицерола тако да му је живот спасен. Успех је постигнут захваљујући лезима околностима: унесрећени је имао веома јако срце, и од тренутка несреће до лекарске помоћи протекло је само неколико минута.

ВЕЧИТИ ПРОБЛЕМ — ОПАДАЊЕ КОСЕ. — Један стародревни рецепт, који је нађен после 5000 година препоручује нам неку маст којом се постиче рашићење косе. Пошто је мајка Фараона Чате имала слабу косу претпоставља се да је рецепт у њено време био написан. Рецепт је препоручивао да се против опадања косе узима густи „препарат“ настао после кувања урни, псејних ногу и копита од магарца. Остало је непознато да ли је ово и помогло. Из овога се види само једно — да је опадање косе мучило људе још од давнина исто као и данас.

НЕДАВНО ЈЕ ОБЈАВЉЕНО колико је коштало земљиште на коме је подигнут Њујорк. Према данашњим ценама најскупљи плацеви на свету налазе се у овом граду. Међутим, 1668, кад је земљиште купљено, један квадратни метар плаћен је колико залогат хлеба. Те године су холандски досељеници дали Индијанцима за целу земљу свега десет кошуља, 30 пари чарапа, 10 пушака, 30 празних бакарача и 1 пећ за топлење бакара.

СЕЛО ПРАЉА назива се италијанско село Авеза у коме живи око 4.000 становника. Пошто им је земља сиромашна, сељаци се довијале да повећају домаће приходе, па су из оближње Вероне узимале војничко рублине на прање. Најиме, у Верони се дуго година налазило седиште веће јединице италијанске војске. Данас овај град није више војно средиште, али село праља наставља свој уносан посао са грађанима. Уместо да на магарићима одлазе у град по рублине и да га на исти начин враћају, сељаци из Авеза које су већ стекле нешто пара замениле су магарице скутерима.

Како би се питало от- кад Београд има „чаршију“, одговор би гласио: она је постојала још у нај- давнија времена. Не на једном месту, али углавном увек на оном подручју које се данас назива — општина Стари град, што значи у границама бедема који су вековима оп- кољавали београдску варош. Јер треба имати на уму да је једно: град, односно тврђава, а друго варош београдска. У тврђави, коју данас називамо Калемегдан — налазила се у- главном само турска војна по- сада, а у вароши, опасаној шанчевима, живели су и Турци и Срби, Грци и Јер- мени, јевреји, цигани, а би- ло је ту и разних житеља, који су уз турску војску до- шли са Истока, и настанили се у њој. Мање-више сви су се они занимали трго- вином, а готово свака од тих народности живела је у по- себном делу београдске ва- роши.

Риба из Индије

Реч је овде о београдској чаршији, а у њен састав ула-

То је данас Улица 7 јул, а у старо време читав тај крај се називао „Зерек“, што на тур- ском језику значи: поглед, леп видик. С његовог врха се видео цео Дорћол, и преко Дунава Банат, а десно Мири- јево и Вишњичко брдо.

У Средњем веку, а и дуго за време Турака, на Зереку су дубровачки трговци имали своје радње и магаци. Ту је, негде, седео и дубровачки конзул који је штитио њихо- ве интересе. У пределу Зере- ка налазио се и главни бео- градски „безистан“, делимич- но наткривен, а у својој уну- трашњости пун дућана, кри- тичких разноликом и шареном ро-

гао хотел „Крагујевац“ и на- редно трговцима и занатлија- ма да се око њега насељава- ју, подижу своје куће и отварају радње. Поред савског пристаништа — лимана — мо- ћи ће боље да се развијају него у вароши опкољеној шанчевима, и под сталним турским надзором. Што ми- лом, што силом — кнез Ми- лош је у томе успео. „Лон- чарска чаршија“ се убрзо раз- вила и постала позната не само по грнчарији која се овде производила него и по трговини стакларско-порцелан- ских предмета. Дошле су она је преузела на себе и трго- вину гвожђарских, ужарских и платнарских производа док

ЧАРШИЈЕ И ПИЈАЦЕ У СТАРОМ БЕОГРАДУ

зе и пијаце или тргови. Једна од најстаријих, која се поми- ње у Београду — то је „ри- бљи трг“. У давна времена налазио се негде у близини ушћа Саве у Дунав, тик „дв- ског пристаништа“, а оштећен је једном страшно експло- зивом магацина барута 8 ок- тобра 1690 године. И после је још животиарио али то ви- ше није био онај „рибљи трг“ што се помиње у пове- сти Београда већ од XV ве- ка, и о коме такође говоре многи аутописци који су се у њему задржавали.

У старом Београду постоја- ло је више чаршија на разним местима вароши, и врло раз- нородних. Називале су се пре- ма врсти робе која се у њима продавала. Такве пијаце Тур- ци су називали: пазар, па су ту реч од њих преузели и Срби.

На Бит-пазару, који се на- лазио на Дорћолу, једном од најстаријих делова београд- ске вароши, — вршила се про- даја и куповина старудије, и ту су углавном трговали јер- реји и цинцари. Отприлике, то би одговарало данашњој „бувљој пијаци“.

Исто се тако већ у првим временима турске владавине помиње и „Алт-пазар“, који се простирао испред горње београдске тврђаве, према Дунаву и Сави, и обухватао густу сплет тесних улчица и „запушених сокака“ (форсо- кака). Све те улчице биле су калдрисане „на турски на- чин“ и чувале мале трговачке и занатске радње, а биле са- мо прошаране зиданим кара- вансерајима и великим, по- кривеним базарима. Овде је продавана роба што је сти- зала са запада из Енглеске, а са истока чак и из Индије. Ту је било скупоцепог ору- џа, дивних тканина и ситни- јих стварчица за домаће по- требе.

„Отровни дућани“

Главна београдска трговач- ка чаршија за турско време- на, а потом и у српском Бео- граду, готово све до краја XIX века, простирала се дуж некадашње Дубровачке улице.

бом. То је био понос старог трговачког Београда, јер су поред Турака овде слободно продавали своју робу и Срби и Грци, Јермени и јевреји и међусобно се слободно такми- чили.

Зерек је од давнина прет- стављао најбољу и најлепу београдску чаршију. Овде су се уздицали и пропадали тр- говци. Ту су се стварале тр- говачке куће надалеко чувене, и нестале. Ту су били смештени поред осталих и „отровни дућани“, како су у оно време називане — апо- теке. Сва трговина навелико била је концентрисана на Зереку, јер је он претстављао главну београдску чаршију.

Почетком овог века, трго- вачки центар са Зерека почео је да се помера у Кнез Ми- хаилову улицу и на Терази- је, али су се на њему још и на- даље задржале радње које су пословале навелико. Та традиција, донекле, још се и до данас сачувала, јер и сада има тамо радњи које тргују само навелико.

„Мајсторска чаршија“

У Београду за време кнеза Милоша, када је он настојао да Србе извуче из оног дела опкољеног шанцем и под кон- тролом Турака, и да их насе- ли у нова предграђа — створено је неколико посебних и строго одређених чаршија. Тако је код Батал-памије, где се данас налази зграда Наро- дне скупштине — на самом приступу чувеном Цариград- ском друму — вољом кнеза Милоша створена „Мајстор- ска чаршија“ и одмах даље „финшекиска“. Дуго година је то било средиште мајсторста свих заната, као и оних који су припремали муницију и на- рађивали оружје.

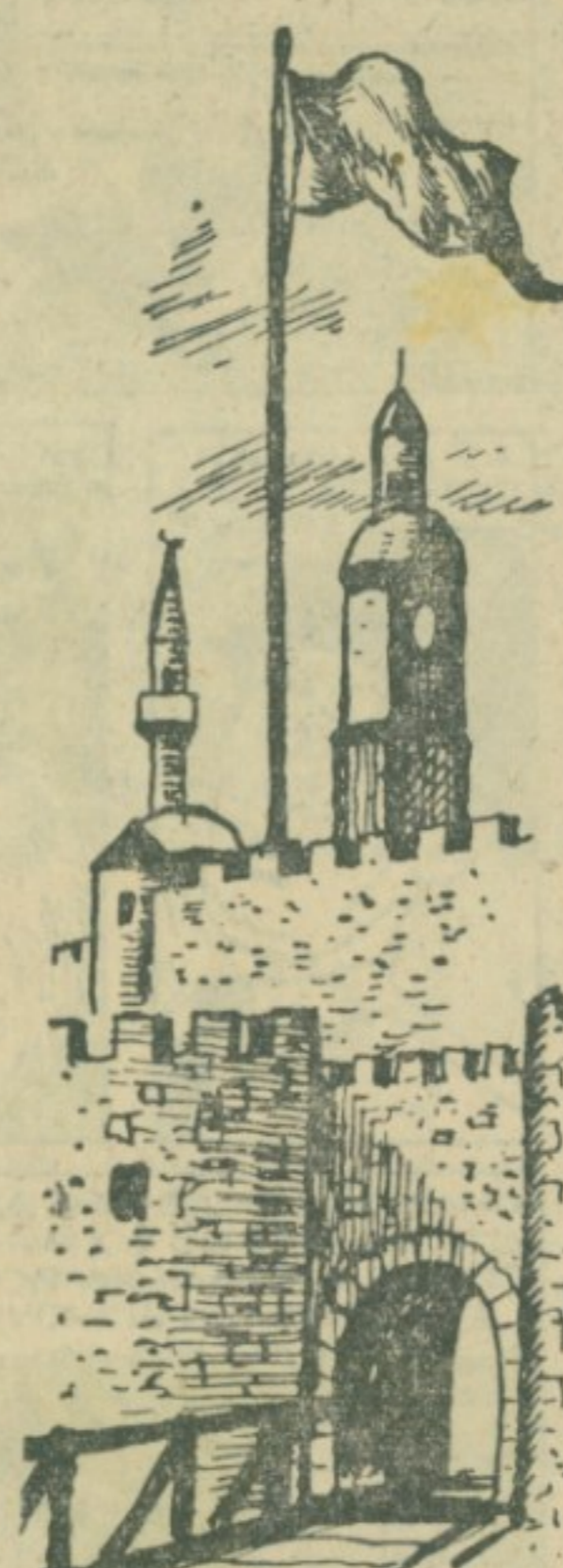
Кнез Милош је из вароши преселио све абаџије. — мај- сторе који су израђивали на- родно одело, — у данашњу у- лицу Народног фронта, која се некад звала Абаџиска чар- шија и била једна од најлеп- ших улица, јер ју је украсио дрворед витих јабланава.

У данашњој Карађорђевој улици кнез Милош је поди-

је Зерек углавном трговао колонизалном робом и ману- фактуром.

Надалеко чувена...

Ово су биле београдске чар- шије, на којима су продавани домаћи занатски производи и роба која је стицала и са исто- ка и са запада. Међутим, баштовански, земљораднички и сточарски производи крчили су се на пијацама. Главна таква пијаца налазила се не- кад на данашњем Студент- ском тргу. Звали су је „Ве- лика пијаца“ и ту је и Јеврем Обреновић, као управитељ београдске вароши, први по- чео да тргује сићаном. Мно- штво паса луталица који су се котили у београдској твр- љави и због азгладности преплавили и „Велику пија- цу“, где су увек могли да на- ју неки отпадак хране, треба- ло је потаманити. Ти пси су тајно тровани, јер су их шти-

тили Турци, сматрајући их „главним чистачима тврђаве и вароши београдске“.

„Мали пијац“ био је сме- штен у Савамали, у данашњој Карађорђевој улици, између железничке станице и зграде хотела „Бристол“. Ту пијацу често је плавила Сава, па је тако настала и песма која је почињала стиховима: „Мали пијац, мали пијац, потопила Сава...“

А марвена пијаца, која је била надалеко чувена и у ау- стриским и немачким земља- ма, налазила се у близини да- нашњег Ташмајданског парка.

Духовито...

„Поједи свој доручак, подели с пријатељем ручак, а вечеру подај непријатељу“ — гласи одговор Мухамеда Алва- зина на Бакуа на Каспском Мору кад га питају како је доживео толико дубоку старост, а сматра се да има 150 годи- на. И поред овога он још свакодневно ради у багши, а и изабран је да одигра главну улогу у совјетском филму „Он има 150 година“.

И шо...

У Лондону је одржан конгрес лаболожиста — одушевље- них секулџача етикета са боца. Главни јунак конгреса био је један адвокат из Висконсина, у САД, са својом збирком од 125.000 комада.

Насип у Каспском Мору

У Каспском Мору, у близини налазишта земаљског гаса у Карадагу, гради се пешчани насип дуг 7 километара који ће затворити око 6 квадратних километара водене површине. Касније ће тај велики резервоар да се испуни и на његовом дну биће избушено десетине петролејских извора. Напрт за заштитни насип изградити је инжењер Асатурк Валасанов из Бакуа. Стручњаци сматрају да се испод Каспског Мора налазе милиони тона сирове нафте.

ПОСЛЕДЊИ «морски вуци»

Почетком овог ме- сеца у кухињи једног ресторана у Хамбургу поја- вила су се три стара, седа „мор- ска вука“. По њиховим изглед- ствима и под њиховим надзо- ром кухињско особље спрема- ло је необичну гозбу за још необичније госте. На гозбу је дошло 616 ветерана мора и шест земаља и за њих је тре- бало припремити традиционал- ни морнарски ручак: лабскаус — јело спрењено од хром- пира, меса, сланине или рибе, белог лука и краставаца — ро- лат од слећа и киселе крастава- це. Овај необичан мени морао је у даку бити приправљен о- нако како су га пре више де- сетина година припремали сму- тје (бродски кувари) приликом бурних пловидби на једрења- цима око злогласног Рта Хорна, у својим уским бродским кухињама: добро послојен и забиберен.

Рт-Хорновци су ветерани мора, људи са сланом водом у крви, како сами кажу, мор- нари који су на једрењацима пловили око Рта Хорна, бори- ти се с бурама и ветровима. Они су ноћима које су им се чиниле без краја, промрзли и мокри до коже, проклели ко- зна по колико пута сваки ку- так Огњене Земље и Рт Хорн, крај кога је само у децембру 1905 године потонуло 12 вели- ких једрењака, а другач 28 тешко оштећених, једва избе- гла исту судбину. А ипак, они га воле јер су му пркосили и око њега пловили на својим поносним једрењацима. Хиља- ду старих помораца са свих пет континената, који су га не- кад опловили основали су клуб Рт-Хорновца. Њиховом клубу данас су били унапред из- бројани: он лагано умире јер немају подмлатка. Од послед- ње пловидбе на једра око Рта Хорна прошла је 21 година. Тада су — 1938 године — у име свих „старих морских ву- кова“ једрењаци с четири ка- тарке „Привал“ и „Падуа“ ка- зали последња збогом Рту Хорну.

Претседник овог клуба је ка- петан Лорен Петерс, некадаш- њи крманаш на једрењаку, ма имену једног мањег алба- тросовог сродника.

Пловидба око Рта Хорна, ко- ји је добио име по малом хол- ландском граду Хорну на Зој- дерском Језеру, претстављала је за старе поморце последњи и најтежи испит, „матуру из морепловства“. Ту су они има- ли да своје знање провере у борби с вечито узбурканим морем, јер то је најветровити- је место на свету. Али, упорни поморци кретали су смело на пловидбу око њега јер се пре тридесет-четрдесет година ни- је могао наћи товар чији би се превоз више исплатио од чилске шалтре.

Рекордна пловидба око Рта Хорна трајала је седам дана. Али то је постигао само једре- њак „Пројсен“, којим је управ- љао капетан Петерсен, по из- ванредно лепом времену по- каком би и свака бака могла да оплови Хорн. Хамбуршки капетан Зитас, заповедник је- дрењака „Елмунд“ пловио је једном око Хорна пуних 18 дана. „Лед, снег и бура сваког дана, слоњена крма и брод који пропушта воду — сећа се данас стари седи по- морац — Дан и ноћ су мор- нари пумпали воду из употре- бе брода. Кабине су нам биле потопљене, кухиња и смоч- ника уништене. Сув хлеб недељама“.

Још дуже је пловио капе- тан Пининг. Тачно сто дана требало је „Сузани“, једрења- ку с три катарке, да обиђе Хорн и ушлови у мирна воде Тихог Океана. Била је то бор- ба на живот и смрт. Догађа- ло се да је ветар за једну ноћ враћао једрењак за читавих 15 морских миља. Из те бор- бе „Сузана“ је изишла са слоњеним катаркама и по- киданим једрима.

Без обзира под чијом су за- ставом пловили, сви Рт-Хор- новци односили су са и од- носа се још и данас један

„Магдалена Виен“, који је 53 према другом као чланови јед- пута опловио Рт Хорн. Број о- них који су као капетани про- шли тим путем свео се данас на свега 24. Они се називају „албатросима“ према великој птици чија је постојбина Огњена Земља. Остали Рт Хор- новци зову се „маламоки“ пре- мена.

ЗВУЧИ

НЕВЕРОВАТНО...

Та бисте казали ако чујете да један пас може да решава аритметичке проблеме, алгебарске једначине, да зна имена главних градова америчких држава, да распознаје особе, изналази кубне и квадратне корене и чита новинске наслове?

Мада звучи невероватно ипак је истина. Цералина, псето Чарлса Џонсона, из Пенвила у америчкој држави Индијани, може да одговори на сва питања из ових области.

Цери, како је скраћено зову, расположење талентом који је веома тешко објаснити и који, очигледно, прелази границе уобичајене дресуре.

За време једног опита коме је присуствовао и аутор овог чланка, Цери је одговорила на следећа питања:

Колико је 10 пута 3, мање 6, подељено са 8?

Ако се 5 помножи с неким бројем и добије се 25, који је тај број?

Колико је 6 пута 6 подељено са 9?

Тачне одговоре је Цери непогрешиво дала отсечним лајањем.

Мислите, свакако, да је ово резултат тренинга? А шта бисте онда казали за тачне одговоре на ово и слична питања?

Колико је квадратни корен од 16?

За време двочасовног „преслишавања“ псето је одговорило непогрешиво на преко 200 разних питања.

Све је започело једне вечери пре три године. Госпођа Џонсон је седела у соби а крај њених ногу је лежало псето. Као што многи сопственици паса чине и она је са њим разговарала. Тепала му је и казала да би требало и оно њих да забавља и да је време већ нешто да научи.

У шали га је упитала колико је два и два.

Четири отсечна „ав“ запрестила су госпођу Џонсон. Хтела је да провери. Упитала је колико је три и три. Псето је залајало шест пута. А четири и четири? — нестрпљиво је наставила да испитује. Опет је дошао тачан одговор — Цери је залајала осам пута.

Од те вечери псето је почело да напредује — од решавања обичних математичких задатака до читања новинских

наслова. Само, наравно, не очекујте да Цери чита као људи.

Почели су да је уче да једанпут лане за „да“, а двапут за „не“. Госпођа Џонсон би узимала новине и читала неки од многих наслова. Нешто доцније упитала би Цери да ли је то тај наслов и показала савим други. Псето је лајало „не“, све док му се не би показао прави.

Новинари су, сасвим природно, скептични и аутор овог чланка је лично упитао Цери, колико је кола паркирано напољу. Пре него што је одговорила, Цери је отишла до прозора, погледала на улицу и залајала двапут. А то је било тачно. Затим је требало да избори упаљене сијалице у соби и она их је тачно „одкевала“.

Цери идентификује лица која познаје на интересантан начин: ако неко пролази улицом одговориће „не“ све док се не помене право име тога лица.

Поред осталог, она је и веома скромна. Ако је упитате да ли је она осмо чудо, стилљиво ће залајати „не“.

Она зна колико има жица на виолини, колико на бањоу, колико кашчица садржи једна кашика, главне градове свих америчких држава, као и све важније ствари у вези с њеним рођенданом и новогодишњом јелком.

Џонсонови тврде да она зна године старости свих оуседских паса и мачака. За доказ су испричали један неваљави догађај: неки пас из суседства дојурно је у њихово дворште и Џонсон је упитао Цери колико му је година. Залајала је 15 пута. После је код сопственика пса проверено и он је потврдио да је одговор био тачан.

— Никад нисмо ни покушала да своје псето научимо било чему другом сем да лаје „да“ и „не“. До свега другог је сама дошла — изјављују његови власници.

— Ако мислимо да би Цери могла да зна нешто ми је упитамо, — каже госпођа Џонсон, — и ретко када не добијемо тачан одговор.

Цери је приказивала своје знање у школама, на радију и телевизији и пред многим наставницима и професорима у универзитету. Њени одговори су увек задивљивали присутне, али још нико није успео да одгонетне ову у свету јединствену мистерију.

СВАШТА...

Директан потомак француског министра Ришеља, 55-годишњи Едмон ди Плесис де Ришељ постојао је водич странаца кроз замак Жолит-ди-Плесис који је био својина његовог претка. Ову службу доделило му је француско Министарство за културу и то је његово прво стално запослење после Другог светског рата. Иако је дотле живео као бескућник у марсејској луци и без икаквих прихода одбио је ранију понуду филмског режисера Саше Гитрија да у филму „Дворци, жене, краљеви“ одигра улогу кардинала, јер му је одвратно да од славе својих предака прави капитал.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

ТЕЛЕВИЗОР У СЛУЖБИ САОБРАЋАЈА КАДА СЕ ПОСТИЖУ РЕКОРДИ

Минхен су ових дана допутовали готово из целог света многабројни стручњаци за градски саобраћај.

Они треба да проуче нов начин регулисања уличног промета којим се управља ни саобраћајем ни тробојним семафором. Закрченост улица милионских градова, из дана у дан све већа, задаје сталне тешкоће и пешацима и моторним возилима. Пошто досада није пронађено ни једно повољно решење, није чудо што су очи стручњака од Филадельфије до Токија окренуте према једном минхенском раскршћу, где се налази један нови проналазак.

Усред бујине аутомобила који свакодневно плаве Карлсплац, уидике се кула висока 16 метара. На њеном врху постављена је досад најсавршенија телевизијска камера за снимање. Њено покретно „око“, које од невремена штите метални „капци“ окреће се у свим правцима тако да се под сталним надзором налазе хиљаде пешака, 10.000 моторних возила и 300 трамваја који се сваког дана укрштају на овом месту.

На километар даље од овог трга налазе се канцеларије „Саобраћајног центра“ из кога је један милиционер руке камером чије снимке он прати на платну. Са толиког отстојања овај службеник пали разне светлосне знаке према потреби. Ако неки возач учини прекршај, он то боље запази

из своје канцеларије него да је на самом раскршћу, јер камера са 16 метара високо боље види. Ако жели да забележи број нечијих кола, милиционер помоћу једне ручнице добија кружан план табле са регистарским бројем као да се налази на свега један метар од аутомобила. Пред очима саобраћајца, поред пројекције на телевизију, налази се велики план улица и раскршћа овог дела града којим оличје река пешака и возила.

Минхенски Карлсплац је раскрсница са десет улица. На њој је долазило до несрећних случајева углавном због живчане напетости пешака и возача који су у таквом стању били проузроковачи или жртве несрећних случајева. Телевизијска камера, пошто има бољи преглед, омогућује та службенику утиче на равномерније отицање саобраћаја чиме се смањује број несрећних случајева.

На основу педесет најбољих резултата које су икада постигли европски лакоатлетичари један амерички тренер намерно је у којим годинама они постижу најбоље резултате. Тако је из бројева који углавном имају статистичку вредност добио податке да спринтери постижу најбоље резултате тек у 24 години; такмичари у трчању на 800 метара, у скоку удаљ и траскоку достижу максимум у 25 години; у трчању на 1.500 метара, у бацању кугле и у десетобоју лакоатлетичари имају највише успеха у 27 години.

ИСТРАЈНОСТ

Већ је више од две године како је Малајац Син Куан пошао пешке из Сингапура ка Доверу у Енглеској. Кренуо је на пут без новца а живи од повременог рада. Већ је прешао Индију, Бурму, Сијам, Пакистан, Авганистан, Иран, Турску, Грчку, а сада се налази на путу кроз нашу земљу. Остало му је да још пређе Аустрију, Швајцарску и Француску па да му се оствари давнашња жеља и стигне на Канал Ламани. Али преко њега неће да се превезе, већ да га преплива. Због те своје жеље је и пошао на овај далеки пут, па ће идуће године пробати да је и оствари.

АНДЕРСЕНОВЕ НАГРАДЕ

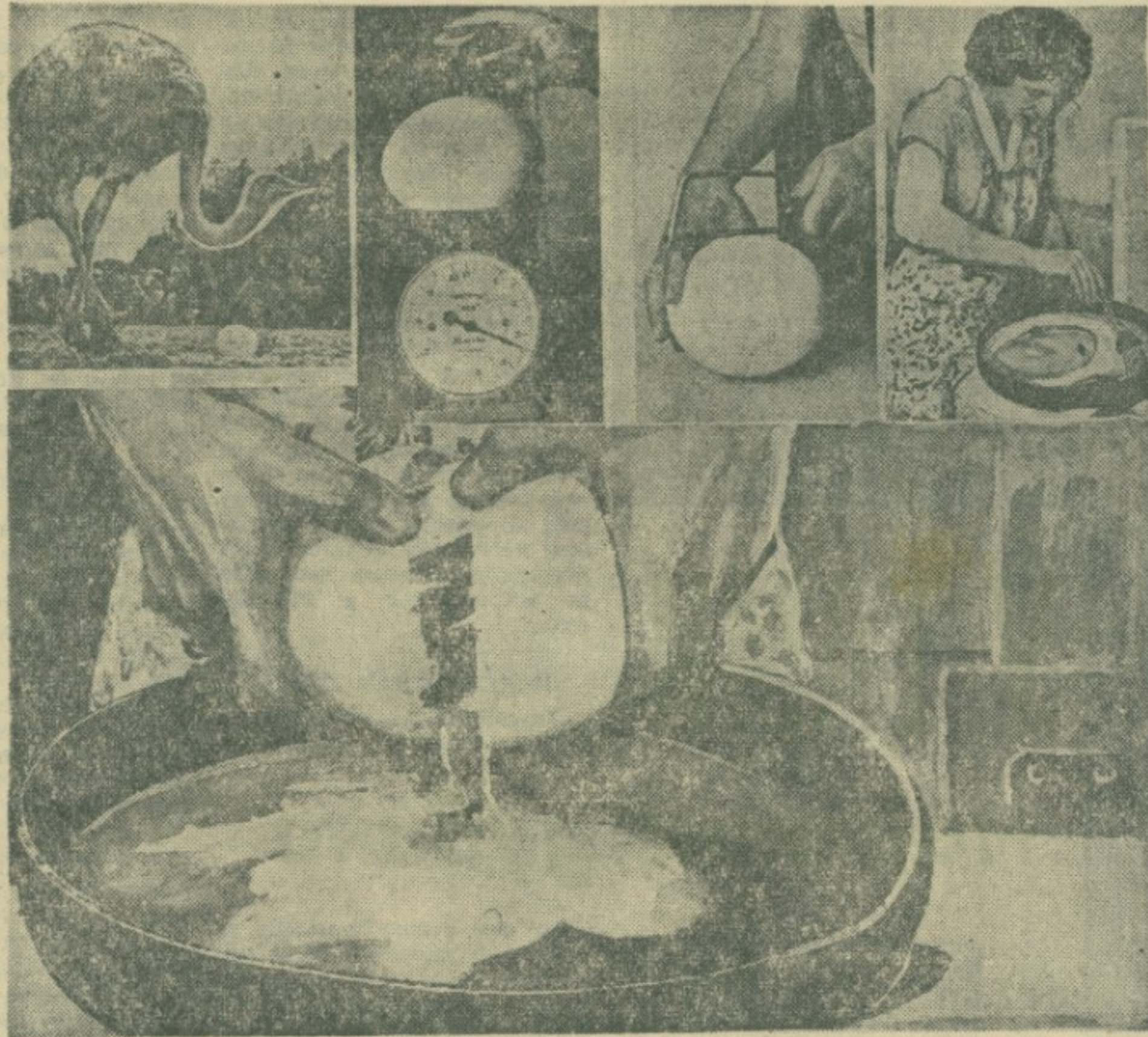
Андерсенову награду сваке друге године додељује Међународна унија за деčју литературу и то за књиге намењене малтој и већој деци. За награду која ће бити додељена 1960 могу се такмичити писци књига које су изашле између 1 априла 1957 године и 31 марта 1959 године. Међународни жири састављен је од претставника 11 земаља, међу којима је и претставник Југославије.

ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ У ЦИРКУСИМА често се дешавају. За време претставе руског циркуса у Бечу један медвед напустио је арену оставивши бицикл који је возио, отишао у гледалиште и сео на једно празно место. Четворица чувара једва су успели да га врате у кавез. У једном циркусу у Њујорку лав Понт-поломно је крив кавеза, ускочио у гледалиште и док је престрављени свет бежао, он је то мирно посматрао, све док га укротитељ није приволео да се врати у кавез.

ЖЕНЕ САН МАРИНА добиле су право гласа. Приликом гласања по овом законском предлогу 31 посланик се изјаснио за, а 4 против.

РОГ ИЗ ВРЕМЕНА ДИЛИЖАНСА којим се служио први поштар у Регенсбургу виси на улазним вратима те Дирекције пошта. Овај рог највише привлачи пажњу деце и туриста.

ХЕЛИКОПТЕР се користи у Аустралији као станица за хитну помоћ, у Енглеској су отворене хеликоптерске такси-станице, а у Француској ће се хеликоптер користити у санитетске сврхе за време трке „Тур д' Франс“ да би се пребацивали повређени такмичари у болницу.

»ПРОДАЈЕМ АНАКОНДЕ«

Оглас „Продајем анаконде“ објавио је истраживач непознатих предела Јужне Америке Ханс Ертли који живи у Западној Немачкој. Ертли је истовремено и произвођач значајних научно-популарних филмова које сам снима. Запитан зашто продаје примерке тако ретких змија, он је одговорио:

— Са тим новцем желим да кренем на ново путовање.

ЦИНОВСКЕ ПУТНИЧКЕ ЛАЂЕ граде се у холандским пристаништима и биће готове следеће године. Оне су дуге 365 метара, а њихова носивост износиће 108.000 тона. Примаће 8 до 10.000 путника.

НЕПРОДАТЕ РЕЗЕРВЕ ЛОШИЈЕ КАФЕ у Бразилији искористиће се на следећи начин: помоћу тоглог бензола из кафе ће се извајати кофеин за справљање лекова, затим биљно уље за јело а остатак са 16% протеина даваће се стоци као храна.

ВАЗДУШНИ ЦИП је ново саобраћајно средство чија је сериска производња започела у једној фабрици у Калифорнији. Особине ваздушног ципа су следеће: лети као хеликоптер, по земљи се креће као цип а препоне прескаче као расно грло.

НЕМАЧКИ НАУЧНИК ШТЕФАН ГОЛД-ШМИТ постао је почасни доктор Минхенске велике школе. Ово високо одликовање дато му је поводом седамдесетогодишњице живота и дугог рада и у знак признања за проналажење витамина Ц.

У природи има много лепих мотива за сликање, а деца-бебе спадају међу најлепше и често најзахватније. Многи уметници-фотографи посветили су им зато велику пажњу. Овде доносимо неколико беба у чијем се изразу већ сада може наслутити понека њихова будућа особина.

НАСЕЉЕ НОЈЕВА

Мали град Удсхорн у Јужној Африци, данас је највеће насеље нојева у свету, — као што је био и раније док нису избачени из моде шешири са нојевим перјем. У то време је свако у дворишту држао једног или два ноја. За лепу птицу могло се пре Првог светског рата добити 5.000 долара.

Данас има готово исто толико нојева као и пре 1914 године — око 42.000 њих.

Таласасто перје ноја је главни производ са тих ранчева, мада се оно данас користи више у циркусу него у опери. Обојено пастелним бојама перје са крила се и данас употребљава за вечерње скупоцене шешире. Од перја са тела праве се четке за прашину. Ниједан део са ноја се не баца. Месо исечено и усолјено суши се на сунцу и једе — то је јужноафричка пршута. Кости се користе за ђубрење земље а кожа се извози у Холандију где се штаве. Огромна јаја ноја интересују претежно туристе који их купују као успомену из Јужне Африке.

Мада имају лепо, уковрцано перје нојеви изгледају некако голуждрани, јер им дути врат и ноге нису њиме обрасли. Мужјаци имају глас, а женке не.

Када женка снесе отприлике 15 јаја она лежи на њима дању а ноћу смену преузима мужјак. У случају да га неко за то време нападне ној се брани крупним прстом на ноzi, који може да нанесе тешке повреде грабљивци.

Чим се из неколико јаја излегу млади родитељи немају више стрпљења да леже на јајима. Фармери тада преостала јаја покупе и ставе у јанкубатор. Раније, док он није про-

нађен, изнајмљиване су девојке из племена Кафра које су у својим широким дебелим сукњама довршавале излагање.

У Африци је домаћицама олакшан посао ако за оброк припремају кајгану од нојевог јајета — јер је једно довољно и за многобројну породицу. Јаје се купује у фарми нојева, припрема се исто као и код нас, а и укус је, кажу, исти. Једина тешкоћа састоји се у томе што се јаје не може да разбије о руб тањира.

Огромна „кокош“ је женка-

Позориште живоиња

Мече „Потар“ постигло је већу каријеру него многа његова браћа: оно игра у једном московском позоришту. Истина, то позориште није велико, може да прими само 120 гледалаца, а трупа броји око 150 статиста, док су главни „глумци“ увек животиње.

У овом позоришту се сада изводи и „Прича о медведу и дрвосечи“. Дрвосеча је дресер, а медвед „Потар“ скупља дрва, носи их у колибу, чисти патос, веша рубље и игра се лоптом. Комад се завршава ручком. Дрвосеча и медвед седају за исти сто и једу кашу из једнаких чинија.

Ово мече кад је имало два месеца, остало је сироче, али се за њега нашао и дресер. Однос међу њима није увек дружељубив као на сцени. Зато дресер не скида очи с медведа — из предострожности прати сваки његов покрет.

ној, а не мање импозантан је и њен продукт. Петнаест јаја снесе годишње, а остало време „нојка“ користи за одмор.

Вага показује да је јаје тешко око 1,75 килограма — дакле довољно и за већу породицу.

Љуска је врло чврста, па се јаје отвара помоћу мале тестерце.

„Пуне руке посла“ има домаћица док спрема кајгану од једног нојевог јајета. То одговара количини од 24 кокошија. За справљање ове кајгане потребан је и тигањ одговарајућих димензија, јер поред садржине јајета ту треба да стане и доста масти.

Кад дође време „жетве“ перја, ноја затворе у дрвену отраду а главу му прекрију капуљачом.

Црна и бела пера се узимају од мужјака. Перје се сече а не чупа да би ново могло да израсте.

Нојеве коже се извозе у Холандију где се штаве. Од њих се праве скупе ташне и ципеле.

Женка лежи дању на јајима а мужјак ноћу.

Да би се ној узухао потребно је чврсто држати њега за крила.

Женка ноја снесе отприлике 15 јаја и тада легне на њих.

Интересоваће ме бола.

Ви тражите још један зајам?

Ја? Вићу говорник.

Из албума

Зар не дајем отисак пословног човека?

Драга моја, требало је да видите каква дој је халина...

То су људи које не разумем...

У мени се можда крије домаћица...

У ТАМИ морских дубина

дневна светлост никада не допире, светлосни извори постају још јачи, они се гасе. Живи свет који га окружити првог истраживача кад стигне до таквих понора претставља бескрајно царство слепила. Сви љускарци и мекушци су без вида. На дубинама већим од 4.000 метара готово све рибе су исто тако слепе. Једна од првих таквих риба која је пронађена била је „Turphone nasus“. Пет примерака ове рибе ухватили су истраживачи са Галатеје 1951 године на дубини од 5.000 метара. Глава ове рибе потсећа на огроман нос, усни отвор је узан и једва видљив али је у накладу овај подморски слепак наоружан необичном лопатом која истовремено служи као рило за истраживање и као сисаљка.

Најчуднија риба дубина

Запрепашћење француских рибара било је огромно ка-

кост на лакат која служи као пинтовска ружа за хватање пле-на и убацивање хране у чељу-ст. Према овој риби приро-да је била издашна: када заба-ци главу и отвори уста да прихвати плен њена се кичма повије у облику слова S и по-мери сасвим уз бој њене у-тробе тако да не смета ни нај-крупнијој жртви да уђе у њен стомак.

Има морских чудовишта ко-ја пецају своје жртве! Једно од таквих је „морски ђаво“ из породице „Cerates“. На једном рогу изнад носа има светљик-у а испод браде има дугу изра-слину налик на штап за пецање, који се наставља ко-чињима на чијем су врху олет светљике. Покретима тела ри-ба проузрокује подрхтавање ко-чиња који служе као при-влачан мамац другим рибама. За то време „морски ђаво“ чека скрипен у дупљи каквог камена или у сенци неке мор-ске биљке. Када се животиња за-лети у намери да шчепа „плен“ ђаво се устреми на њу и за часак она постане то.

Наказе без срца

Једна од најчудеснијих отво-рова морских дубина је риба „Galatheauma“ коју је от-крила тек експедиција Гала-теа 1952 године на дубини од 3.600 метара. Када отвори че-љусти са њених непаца висе светлећи педантиви. На врату рибе се налазе мале штитал-ке а на телу необичне изра-слине налик на припијене ри-бице. Ово чудовиште морских дубина је женка те рибе вр-сте а мужјак је она незначна рибица припијена уз њено те-ло. Он је уствари дегенериса-ни паразит, десетак пута ма-њи од своје невесте, непре-стано припијен уз њу јер се на тај начин храни — сиса-њене сокове. Некипут се уз тело једне женке припије по-

неколико мужјака који немају уста већ су својим усним отвором за вечита времена при-пијени уз њено тело. Те мале природне наказе немају срца јер им крв шаље женка на чи-ји рачун живе, немају пераја јер оне пливају уместо њих, а стомак у правој смислу те речи није им потребан јер жи-ве као пијавице.

Док су риба на површини тамно плаве нешто дубље светло-плаве или сребрнате оне са 1.000, 2.000 и 3.000 ме-тара мрке су или црне. На ду-бини од 5.000 до 6.000 метара оне постају готово безбојне и потсећају на пећинске рибе.

Ланци од најлона

Једна британска фирма на-радила је погонске ланце од грубог најлона који су јави као ланци на бициклима и који се одликују својом малом тежи-ном и „нечујношћу“. Као и свим осталим машинским де-товима од овог синтетичког материјала, и најлонским лан-цима није потребно подмазива-ње. Поред тога, они могу да издрже температуре које се на-лазе далеко испод тачке мр-жњења, као и топлоту до плус 135 Целзијевих степени.

Нису добри...

Пре невестиног венчања врш-ни су спручни опити на жи-вотињама да би се доказали штетни састојци ружа за усне. Тако је у Америци било по-вучено из продаје око седам наест врата пошто се утврди-ло да су њихови састојци от-ровни.

СВЕТЛОСТ СВЕТЛЕЊИХ РИ-БА — МАМАЦ ЗА ЊИХОВЕ НЕПРИЈАТЕЉЕ. — У СВЕТУ ГДЕ ЦАРУЈЕ СЛЕПИЛО. — РИБЕ КОЈЕ ПЕЦАЈУ. — РИБЕ БЕЗ СРЦА, УСТА, СТОМАКА И ПЕ-РАЈА.

што пре да елиминиса на сво-је средине. Па ипак ту нешто није у реду. Мада крхка и не-жна, подморска светлећа бића су још врло бројна и разно-јавају се великом брзином.

Истраживач који крене у још веће дубине подморских провалија постаје сведок пот-пуног изумирања живот све-та. Уместо да на дубинама од 7.000, 8.000 и више метара где

да су пре неколико месеци у-ловили на површини воде рибе које никада пре тога нису видели, у чијој су се утроби налазиле жртве два до три пута веће од њиховог природ-ног раста! Уствари то су биле рибе „Chasmodon“ са дубине од 2.000 до 3.000 метара, али после обилног обода нису ви-ше имале снаге да се одупру узлазним струјањима која су их избацила на површину.

Једна од најчудовишнијих риба великих дубина је „Ma-lacosteus indicus“. Њена уста немају ни коже ни меса већ су претворена у огромну ме-ханичку лопату. Место доње вилице налази се покретна

Многи путници на бродовима били су ноћу сведоци фосфоресцентног или „млечног мо-ра“ које искри, блиста, прелива се у светлос-ти. То су уствари јата сину-шних, једноћелијних фосфор-есцентних бића, која утолико више светле уколико је море узнемиреност.

Утваре ранијих епоха

Светлећа бића су нарочито честа на дубинама већим од хиљаду метара. Накалост, го-тово сви покушаји да се она жива изнесу на површину о-стали су без успеха, јер су врло осетљива и живе у ле-деној води која има свега не-колико степени. Чим се при-ближе површини воде чија температура у тропским мо-рима износи често и преко 30 степени угуши их страхо-вита врућина и њихова ча-робна светлост утрне.

На дубинама од 3.000, 4.000 и 5.000 метара указује се пред-вадљивим истраживачима из батискафа чудесни свет аво-сталих фосила, искривљених на-каза и застрашујућих утвар-а из ранијих епоха. То је права прашина „привићења“ из ружних снова која се исто-не чим се покуша да се от-ргну из њихове средине. За-мислите светлеће биће, срод-ника морских звезда, које је права слика и прилика наших уличних светљика. На танкој, пршљенастој етаблици висо-кој два и по метра налази се закарени „фењер“!

Још предатни амерички подморски истраживач Вили-јам Биб утврдио је да све-тлећи облици претстављају главну особеност подморских провалија. Нова техничка средства и богате могућности савремених истраживача омо-гућили су да се открије из-вајредна разноврсност све-тлосних извора под водом.

Челусти које светле

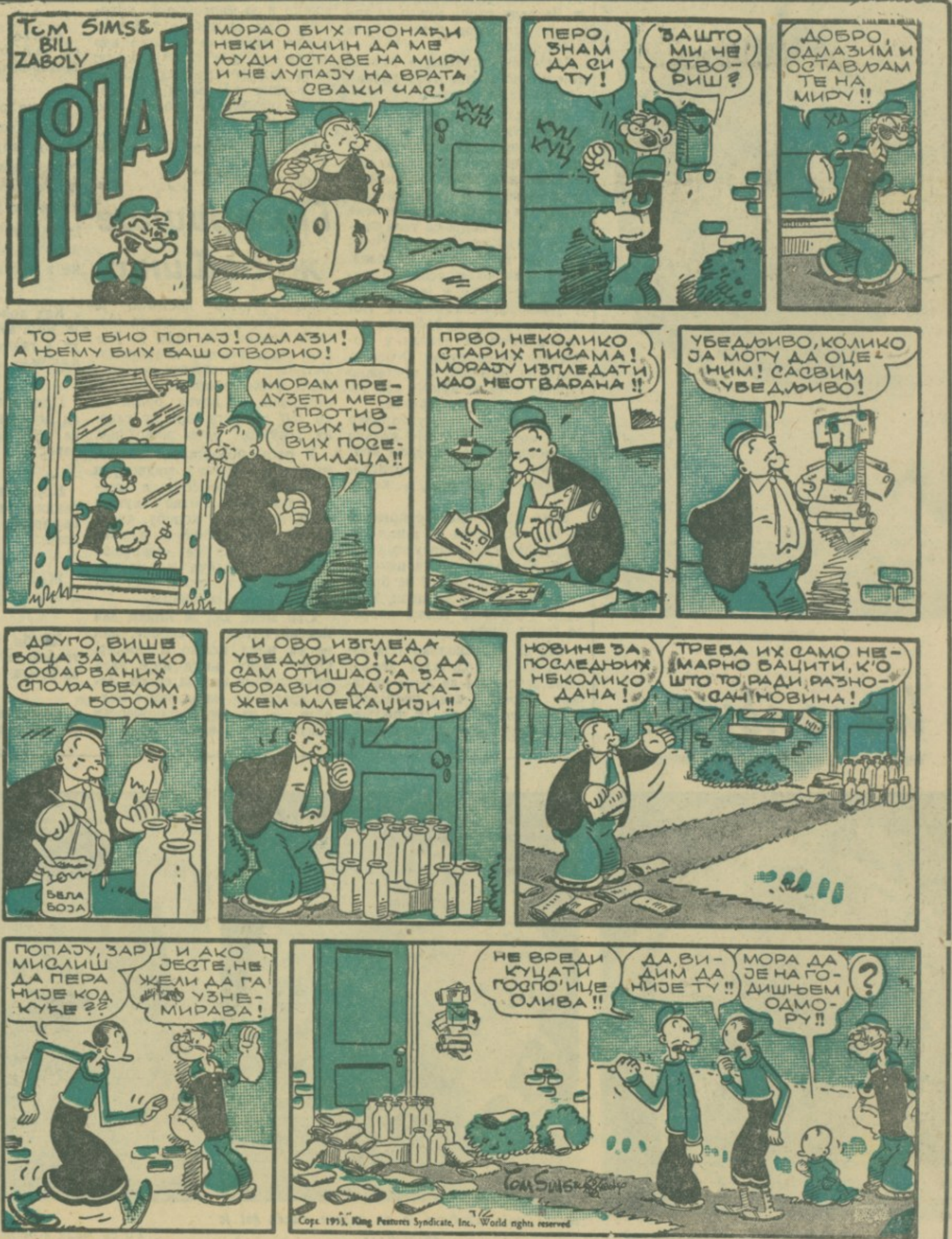
Многе животиње су окру-жене сталном светлошћу мада оне саме немају никаквих ор-гана за то. Биб говори о му-кусу, некој врсти слузаве ма-терије коју оне луче и која светли. Помисли и рибе чије челусти светле па чак и та-кве чији су зуби усидане жа-

руље! Има их најзад које лу-че фосфоресцентну пљувачку а неки ракови производе те-ност која постаје блиставо светлуцава тек у додиру са морском водом. Једна од нај-старијих познатих светлећих риба која је откривена још почетком прошлог века је зми-јаста „Stomias boa“ из поро-дице стоинадеса. Њене чељу-сти се отварају као макав ко-чаник и у стању је да прогу-та плен исто тако велики као што је она сама — отуд њено име „боа“. Ова риба има дуж-целог свог тела два реда све-тљика. Код других су оне распоређене на леђима, стома-ку или по боковима и њихо-ва светлост по правили не о-басјава мора више од неколи-ко сантиметара. Према томе светлост не може бити од-кристи рибама које лови вели-ки плен.

Чему онда служи светлост подморског света? То је јед-но од најтежих питања које одавно мучи природњаке. Да ли се помоћу ње фасцинира жртва? Ово не изгледа нимало сигурно поготову што су на великим дубинама многа жи-вотиње слепе. Савремени и-страживачи су приметили да ни рибе а ни друге животиње не беже од ове светлости, већ се понашају као да је нема. У ретким случајевима, код неких сипа и полипа, светлост служи самој животињи за о-значавање пута. Некипут њи-хове очи истовремено произ-воде и виде светлост. Уства-ри, то је најнеобичнији за-кључак до кога су дошли го-тово сви научници који су проучавали ову јединствену природну појаву.

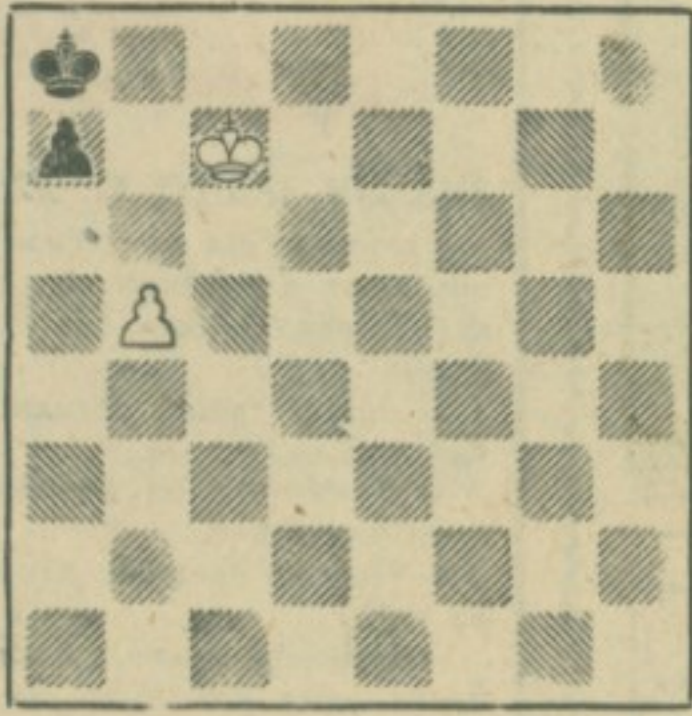
Бескрајно царство слепила

Светлост подморског света у огромној већини случајева не доноси никакву корист сво-јим власницима већ за њих претставља чак праву штету. Она речито оповргава древно начело природних наука по коме сваки орган неког жи-вог бића служи својој сврси. Светлећи органи не само да не штите животиње које их имају већ напротив служе као мамац другима које треба да их прогутају! И оаде је при-родна селекција дала доказа своје далековидности: осветли-ла је баш она бића која жели

Учимо шах

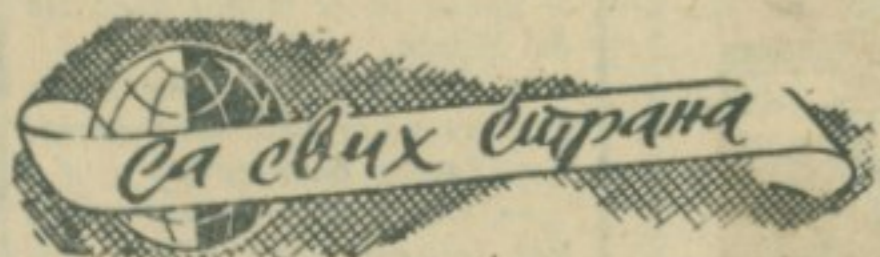
LXXVI

У овој позицији бели, ако је на потезу, сигурно добија, али како? Настoje сами да пронађете потез који белом доноси победу па ако вам то не пође за руком, читајте даље ову лекцију.

Пре свега, јасно вам је да бели не сме да иде пешаком напред, јер црни би га однео и партија би се завршила нерешено. Бели, према томе, мора да вуче потез краљем. Ако ни сада не видите пут који белог води победи, ми ћемо вам га показати: Кц7—ц8. Сада је црни присиљен да иде напред пешаком било за једно или два поља, а бели ће у три потеза доћи до даме и тиме је партија добијена.

Ово је још један пример који показује какву улогу играју у шаху присилни потези.

ПЕТАО ЈЕ БОЉА „МАЈКА“ од кокошке, кажу перадари и наујници. Ако се петлу убригају женски хормони он ће се својоки старати о тек излеглим пилићима. Водиће их далеко по пољу ради хране и својим држањем

уливање младима више самопоуздања но да их чува квочка. Тако ће пилићи добити снажније мишиће и боље ће се бранити од непријатеља. Према томе, убудуће можемо очекивати производњу специјалних „петлова-дадиља“.

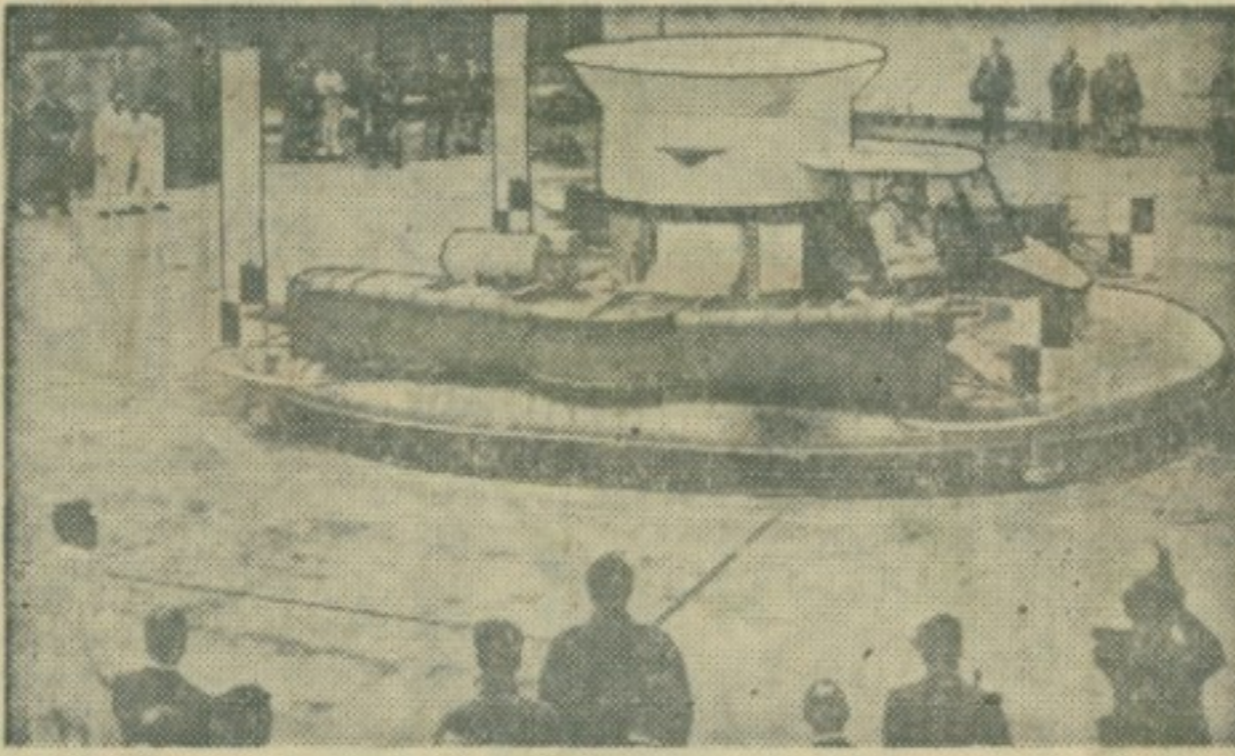
ОБРАЗИ МУШКАРАЦА трпе честе и немилосрдне нападе, више него иједан други део људског тела, каже професор Џибсон Крег. Човек се углавном брије једанпут дневно, а има их који то чине ујутру и поподне. Длаке браде расту код сваког човека под другим углом, а сечива се праве на исти начин. Због тога би, сматра професор, требало производити различите типове апарата за бријање, те би свако куповао само оне који њему одговарају.

СПЕЦИЈАЛНА МАСКА од пластичне материје направљена је у Јапану. Када се стави на лице омогућава да се чује сопствени глас исто онако као што га и други чују. Ова мас-

ка ради на принципу сличном лекарским стетоскопима, а служи за испитивање говорних дефеката, за учење страних језика, као и за вежбање глумца у правилном нагласку и дикцији.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЛЕТЕЋИ ТАЊИР ЗА МАЛЕ ВИСИНЕ

Пре извесног времена у Бриџитови је пред новинарима приказан прототип „летећег тањира“ направљен за летове на малим висинама. Он ће слу-

жити за превоз путника са једне обале реке на другу и у сасвим ниско — на свега пола метра изнад воде, брзином од око 50 километара на час.

ДА БИСТЕ ТРАЈНО ОЧУВАЛИ ЗУБЕ, ДРЖИТЕ УВЕК ЗАТВОРЕНА УСТА

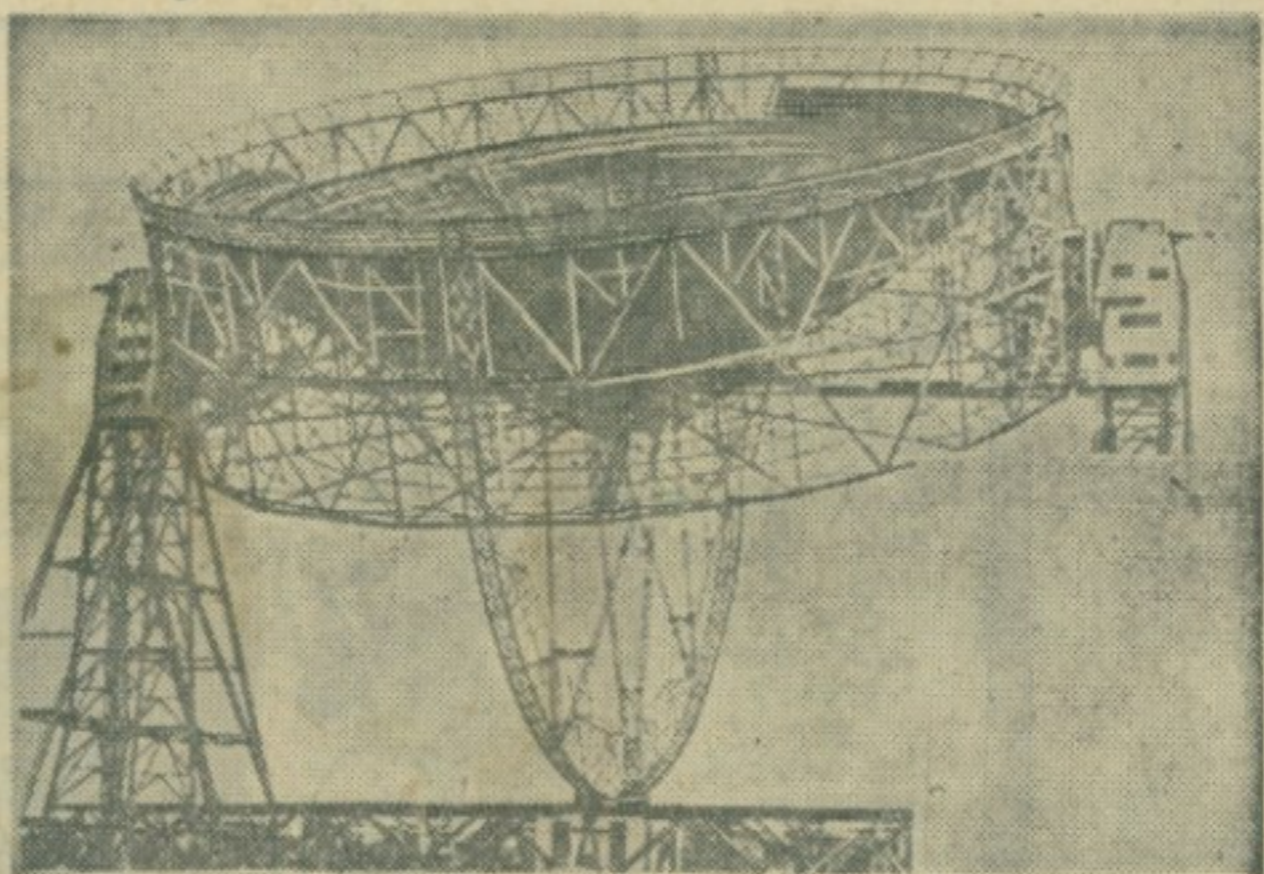
Баш ових дана на страницима многих британских листова појавило се једно саопштење зубних лекара који су недавно одржали конгрес. На основу дугогодишњег проучавања патологије зуба, лекари су дошли до закључка да свако ко жели да трајно сачува лепе зубе, али исто тако и здраве, треба „да уста што више држи затворена“. Овај савет није упућен искључиво радницима по разним фабрикама где удишу ваздух пун штетних са стојака по зубе, већ уопште свим људима.

Да би потврдили овај закључак британски лекари су навели да се свако и сам може уверити ако на то обрати пажњу: брбљивци, било мушки или женски, претежно имају ружне и слабе зубе. „Из тога — веле они — свако може извући наравоученије да по природи ћутљиви људи, односно они који мало говоре, имају готово по правилу лепе и чврсте зубе.“

Лекари су наводили примере из своје праксе, а правили су и опите: неки пацијенти су пристали да током једне или

више година ћуте, односно да држе затворена уста. Запажено је после извесног времена осетно побољшање зуба, и у погледу чврстине и у томе што су се мање кварили, па зато и били лепши.

Највеће космичко „око“

Недавно је у Енглеској завршен највећи радиотелескоп.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У каквом су сродству

Ика и Стана дођоше у хотел „Леп изглед“ и обратише се портир.

— Да ли је синоћ отсео у овом хотелу Мика Микшић, студент? — упиташе готово једновремено брат и сестра, радујући се већ унапред што ће, назад, после дужег времена, поново видети свог Микшицу.

— Да, он је у соби број 112 — одговори портир.

— Сјајно — рече му Ика. Саопштите му да смо ја и моја сестра дошли и да желим што пре да се видим са својим нећаком.

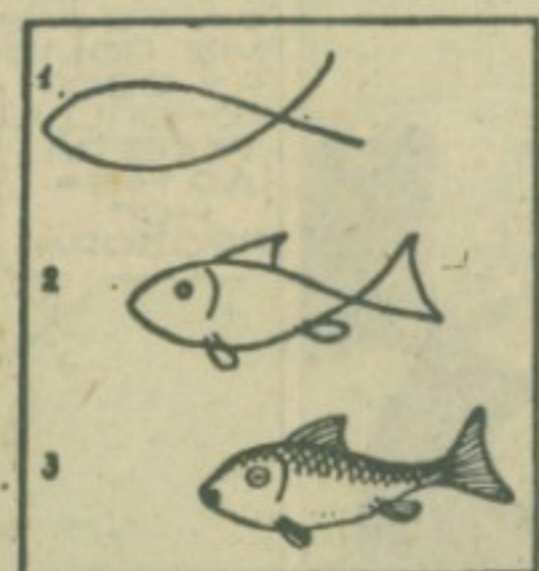
Портир дохвати слушалицу, окрете неколико бројева, па када је добио везу са собом Мике Микшића свопштите му:

— Дружи Микшићу, у жолу вао нестрпљиво очекују вац ујак и ујка.

Чувши ове његове речи Стана повика:

— Ју, шта вам је, па ја му нисам ујна!

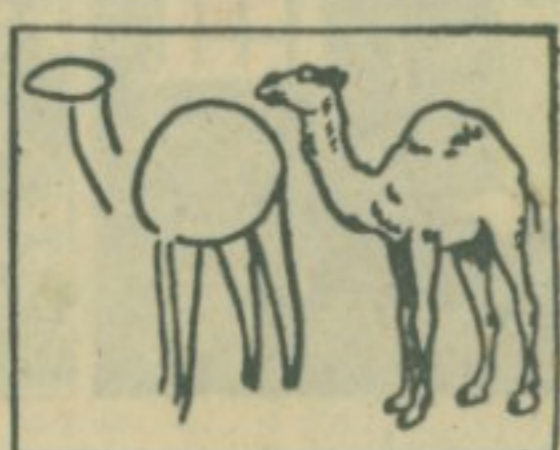
Како бисте ви, који сте ово прочитали, могли то да објасните? Довољно је да само мало промислите па да утврдите у каквом су сродству! (Стана је Микшића мајка, а Ика је њен брат.)

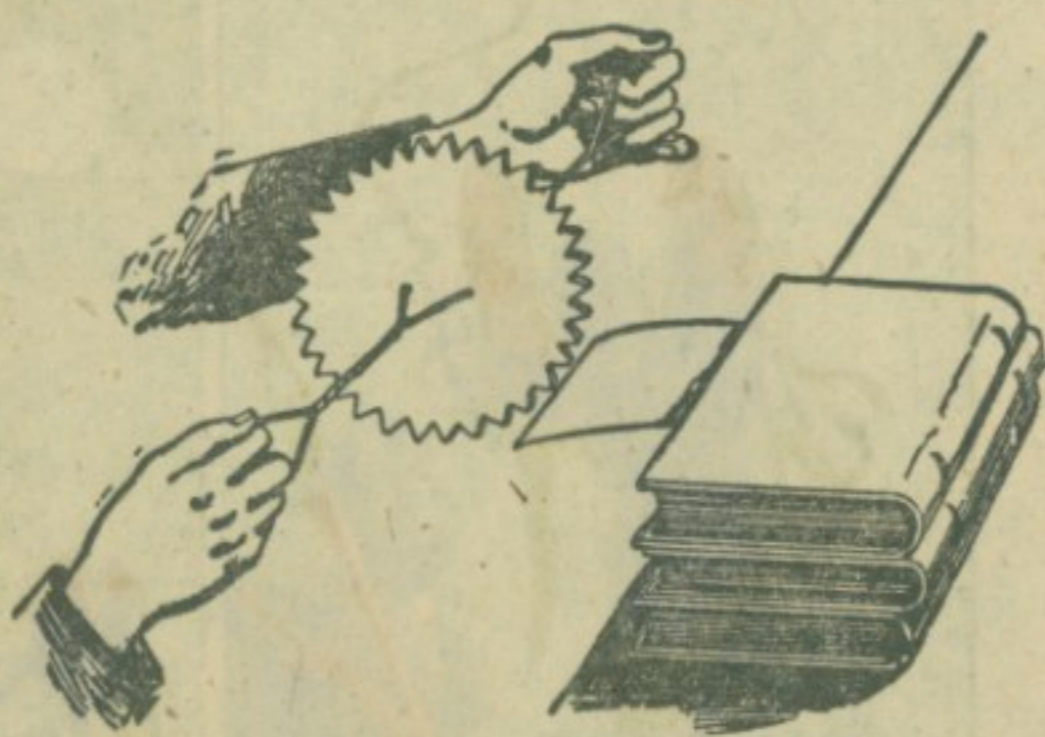
За мале цртаче

Прва слика сасвим лака као коцкић или длака. И у другој црта овака проста као зрине мака. Трећа неће бити лака, ал' се рипче већ грахака.

Камила

Ком је мила камила, ако овај цртеж схвати, лако ће је нацртати.

ПЕСМА СИРЕНА

Исеците од неког јаког картона круг са пречником од 10 см. На средину околом га изрежкатае. Затим направите две мале рупе у размаку од 2,5 см да бисте провукли једну узину (види слику). Узину уврните а затим је наизменично затезите и лабавите. Када режкатае круга који се стално окрете дотичу један лист хартије стављен између две хвљиге чућете „песму сирена“.

... своје атлете стари Атињани хранили су претежно сиром.

... једна кокош има на телу око 8.000 пера.

...у месту Бијтензоргу, на острву Јави, има у години просечно 322 дана с грм љавином.

... прва позната забрана да се љубре из кућа не баца директно на улицу, издата је половином X века у Страсбуру. Сличне наредбе почеле су се у италијанским градовима издати тек у XIII веку.

... малајске дивље кокоши веома су раборне и насртљиве и могу да надвладају чак и велике птицеграбљивице.

... књижевник Сим Милутиновић-Са-

рајлија имао је обичај да не једе кад би писао нешто важније.

... мали аустралиски торбар коала могао би се назвати проналазачем гуме за жвакање. Наиме, коала веома радо жваће иловачу помешану с лишњем биљке нане.

... још у прошлом веку амерички скупљачи ретког цвећа плаћали су за ретку плаву орхидеју с жутом дршком и првеним шарам по 3.000 долара.

... стручњаци тврде да су гусенице, иако имају три или четири пара очију, кратковиде, и да се због тога при тражењу хране не ослањају на чуло вида, већ више на чуло мириса.

... младунче коса, тврде орнитолози, поједе за један дан по четири метра кишних глиста.

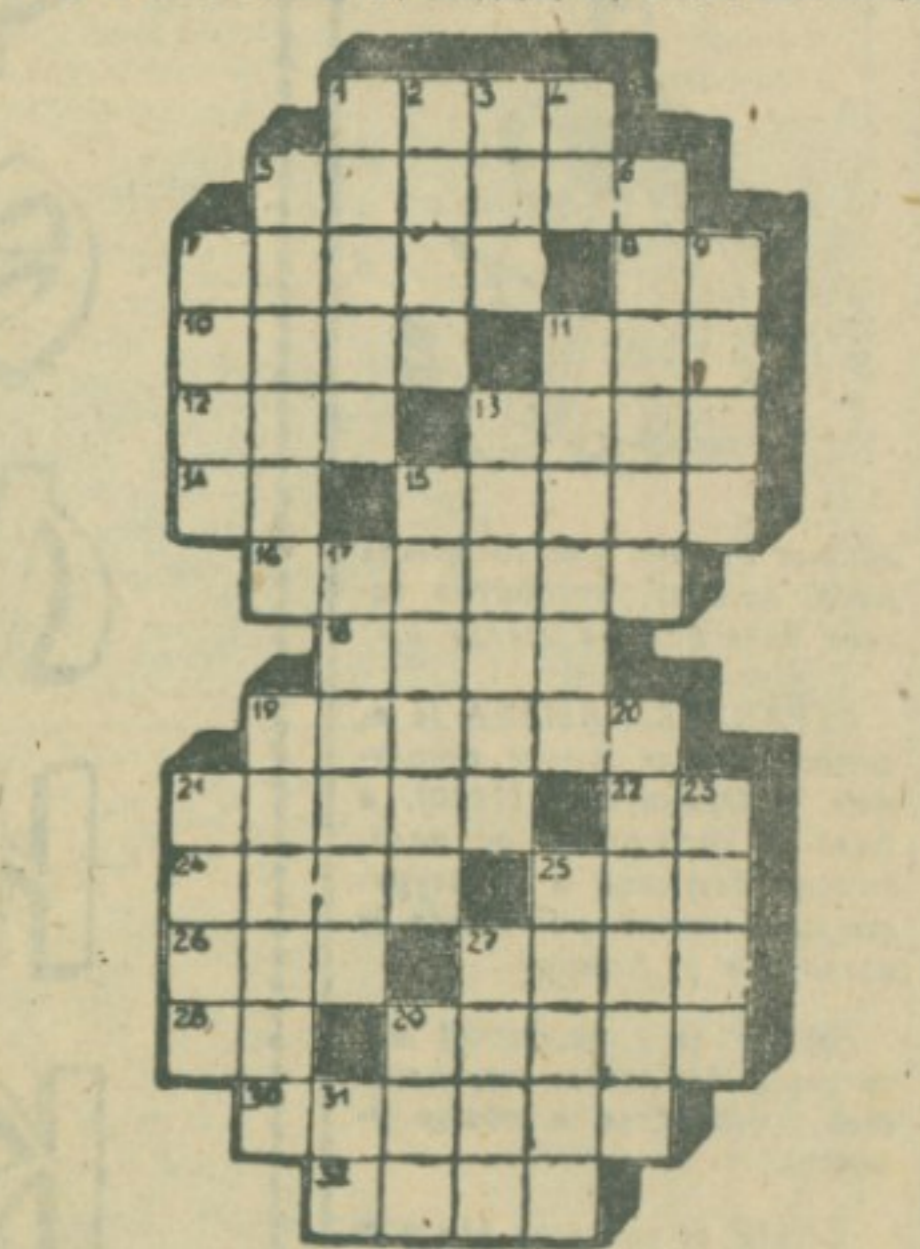
... сваког дана у свету се штампа 200 милиона примерака дневних листова.

... младунче аустралиске птице тогледла не долази на свет голудравом, већ обрадо правим перјем а после пет минута способно је за лет.

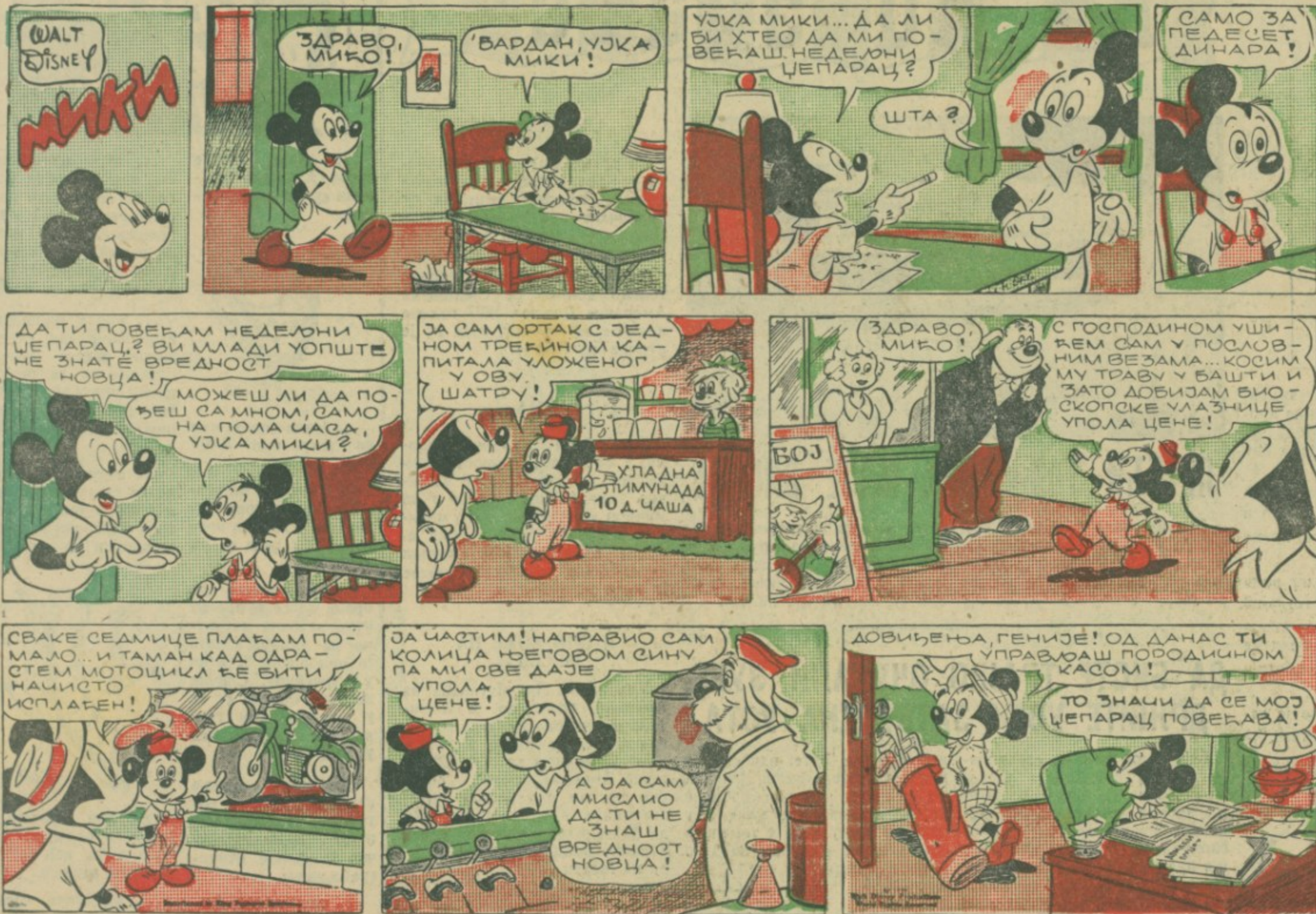

Водоравно: 1) поткожно масно ткиво; 5) врста примитивног стана; 7) претставник капиталистичке класе на селу; 8) река у Италији; 10) експеримент; 11) красан; 12) индустријска биљка; 13) врста решета; 14) мера за површину; 15) стари назив за Египат; 16) бојни отров; 18) родитељ; 19) закупац стана; 21) крабра; 22) река у Аустрији; 24) презиме проналазача радијума; 25) стран женско име; 26) врста пагаја; 27) језеро у Словенији; 28) лична зменница; 29) јунакиња једног децениј романа; 30) старо име Ротке; 32) херојска приповетка у скандинавској књижевности.

Усправно: 1) место крај Сплита; 2) оруђе; 3) слика; 4) река у Азији; 5) купалиште на Јадрану; 6) пројекат за једном; 7) полуострво на северу Европе; 9) трајак; 11) шумска звер; 13) главни јунак Ростанове комедије; 15) ковине; 17) гоњени; 19) завазак сунца; 20) меница поштом валуте; 21) једно од Хебридских Острва; 23) узданица; 25) стара област на Пелопонезу; 27) добар и попуљан; 29) аждаха; 31) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) косе; 8) копито; 7) Дива; 8) ако; 10) Урине; 12) Ад; 13) „Наза“; 15) ум; 17) Котур; 19) Мол; 21) нова; 23) салама; 24) ружа; 29) илти; 27) апатит; 29) ам; 30) зине; 32) ав; 34) Нилон; 36) том; 38) Јона; 39) Зилахи; 41) Тиса.
Усправно: 1) Комик; 2) опанак; 3) си; 4) ета; 5) Кид; 6) ока; 7) дивум; 9) одора; 11) Египта; 14) атози; 16) Мосул; 18) узвала; 20) лажан; 23) Латик; 24) рабат; 26) изуина; 28) ишијас; 31) епоха; 33) воз; 35) оми; 37) мег; 40) ш.

ЗНА ОН ЗАШТО СЕ ЖУРИ

Играо се Гаја са својим вршњацима и поцепао панталоне. Потрчао је као без думе Белки.

— Зашто трчим толико? — упитали су га.

— Трчим да ми Белка закрпи панталоне.

— Па има времена, закрпиће ти!

— Нема времена... Сада је Белка сама код куће, па ће ме само она изрдити и истући, а ако дођем касније, стићи ће и ујка Паја. Тако бих примио две „порције“.

САМО КАД ПАДА КИША

Била је велика врућина тога лета и Шиља је ретко излазио из куће.

— Чудим се што тако ретко излазиш из куће. Пре си

бар често одлазио до Белке! — приметио је једног дана Педа Ждера.

— А, Белку обилазим и сада, али само кад пада киша.

— Зашто баш онда?

— Па тако, јер ако одем кад је лепо време, онда морам да јој помажем да заљива банту.

ПИТАЊА и одговори

Шта је импресарио?
Ко је била Камена?
Кад је основана Страначка легија?
Ко је био Њердр?
Шта је сланг?

ОДГОВОР:

ИМПРЕСАРИО је лице које се у име каквог позоришног или концертног друштва стара о приређивању претстава и концерата и о њиховом материјалном успеху. Импресарио је и лице које проналази и врбује добре и талентоване младе, на пример, за неку позоришну трупу.

КАМЕНА је име староримске богиње извора. Римски неспници често су употребљавали

им име Камена уместо зврчких жува, које су, вероватно такође биле богиње извора.

СТРАНАЧКА ЛЕГИЈА је основана после Јулске револуције у Француској (1830), а била је састављена од политичких безумца и авантуриста свих народа. Служила је поглавито у Алжиру.

ЊЕРДР је у нордијској митологији бож мора, морепловства, богатства и обила уопште.

СЛАНГ је енглеска реч и означава нарочити говор једне сталеже (спортски, рибарски, матровачки и други). Та реч означава и вулгарне речи и изразе лондонске улице.

БАШ ЧЕЛИК

